Kako Postati Genije

Consciousness Research Center

Dev Priyānanda Svāmī Bhagavān

Ovaj rad je licenciran pod Creative Commons Autorstvo-Nekomercijalno-Bez prerada 4.0 Međunarodnom licencom. Autorstvo mora sadržavati link prema https://consciousnessresearch.github.io/

Kako Postati Genije

Consciousness Research Center

Dev Priyānanda Svāmī Bhagavān

Ovaj rad je licenciran pod Creative Commons Autorstvo-Nekomercijalno-Bez prerada 4.0 Međunarodnom licencom. Autorstvo mora sadržavati link prema https://consciousnessresearch.github.io/

Naslov izvornika: Becoming Genius
Autor: Dev Priyānanda Svāmī Bhagavān
Urednik hrvatskog izdanja i inicijator projekta: Buddhi Mārga (Marino Klisović)
Prijevod: Generirano pomoću AI asistenta (Gemini)
Urednička revizija i terminologija: Buddhi Mārga (Marino Klisović)
Mrežni izvor izvornika: https://consciousnessresearch.github.io/

Napomena o izdanju: Ovaj prijevod nastao je kao nekomercijalni projekt s ciljem širenja učenja autora na hrvatskom govornom području. Iako je primarni prijevod generiran tehnologijom umjetne inteligencije, urednik je izvršio detaljnu provjeru i prilagodbu ključnih pojmova kako bi se očuvao integritet i dubina izvornog učenja.

Sadržaj

Predgovor hrvatskom izdanju: Ključ za nevidljiva vrata....2
Predgovor autora: Ontologija i umjetnost postajanja....3
Uvod....7
Važnost učenja....7
Učenje kroz bivanje....7
Znanost o postajanju....8
Što je Postajanje?....8
Što je genijalnost?....9
Postajanje genijem....10
Majstorstvo....10
Iskustveno učenje....11
Komunikacijski ciklus....11
Postajanje (Suovisni nastanak)....12
Nadvladavanje patnje....14
Proces postajanja....15
Četiri faze....15
Razine bitka....16
Majstorstvo....17
Postajanje vještim....18
Temeljno znanje....19
Duplikacija....21
Kako učiti....21
Dizajn prezentacije....21
Učiti kako učiti....23
Ospredje i pozadina....25
Pogrešno shvaćena terminologija....26
Simptomi pogrešno shvaćenih termina....27
Pronalaženje pogrešno shvaćenih termina....27
Razjašnjavanje pogrešno shvaćenih termina....27
Dobrobiti znanosti o učenju....28
Ontologija....29
Neposredno, refleksivno i reflektivno iskustvo....45
Ontološko nasuprot ontičkom....48
Ontološka analiza....50
Ontološke trojke....50
Ontološka analiza....52
Metakognicija....58

Predgovor hrvatskom izdanju: Ključ za nevidljiva vrata

Knjiga koju držite u rukama nije tek običan priručnik za učenje. Pred vama je rad koji duboko zadire u samu srž onoga što nazivamo „stvarnošću“ i razotkriva nevidljive niti kojima je protkan naš svakodnevni život, naše obrazovanje i, u konačnici, naš identitet.

Prevoditi ovo djelo značilo je krenuti na putovanje koje spaja naizgled nespojivo: drevnu budističku filozofiju staru dvije tisuće godina i najmoderniju znanost o umjetnoj inteligenciji i informatičkim ontologijama. Autor nas ne štedi – on izravno proziva sustave koji su nas oblikovali, tvrdeći da je naše obrazovanje često bilo proces „ukalupljivanja“ umjesto oslobađanja.

Mnogi će se zapitati: „Je li ovo opasna knjiga?“ Odgovor ovisi o tome koliko cijenite svoju **slobodu.** Opasna je za dogme, opasna je za pasivnost i opasna je za iluzije. Ali za pojedinca koji osjeća da u njemu čuči **neiskorišteni genij,** ova knjig je od **životne važnosti.**

„Matrix Learning“ ili „Postajanje genijem“ nije prodavanje magle o brzom uspjehu. To je **rigorozna metoda** koja nas uči kako **dešifrirati kod jezika** kojim mislimo. Autor nas vodi kroz **četiri ključne faze**:

1. **Dupliciranje** – precizno usvajanje informacija bez nagađanja.
2. **Razumijevanje** – uočavanje uzročno-posljedičnih veza.
3. **Ontološka analiza** – razbijanje pojmova na njihove temeljne odnose.
4. **Metakognicija** – realizacija bitka; onaj veličanstveni trenutak kada postanete svjesni vlastitog razmišljanja i time preuzmete kormilo svog postojanja.

Kao prevoditelj, osjetio sam dužnost ove informacije učiniti dostupnima na našem jeziku jer vjerujem da je hrvatskom društvu, više nego ikada, potreban pojedinac koji **misli svojom glavom** – pojedinac koji je sposoban analizirati kontekst u kojem živi i svjesno birati svoj „bitak“.

Ova knjiga ne nudi prosvjetljenje na pladnju; ona nudi **alate** (poput softvera Protégé ili analize suovisnog nastajanja) pomoću kojih teške **brave vlastitog uma** otključavate sami.

Dobrodošli u **Matrično učenje.** Vrijeme je da postanete **genij.**

Urednik

Predgovor autora: Ontologija i umjetnost postajanja

Namaste 🙏

Danas želim započeti **uvod** u **Matrično učenje**. Već sam spomenuo da je jedna od prvih stvari koje ćemo proučavati ovdje **značenje** i **definicija pojmova**.

Znam iz iskustva da će se mnogi ljudi pitati: „Kakve veze značenje i definicija pojmova imaju s **učenjem**?“ A odgovor je — **apsolutno sve** — jer je učenje oblik **komunikacije** i **oblik postajanja**.

Komunikacijski dio učenja služi tome da **definiramo** što ćemo **postati**. A dio **postajanja** je zapravo **primjena** znanja koje smo primili putem **komunikacije**.

Recimo, na primjer, da želim moći svirati glazbu; želim moći svirati **instrument**. Prvi dio učenja je **primanje komunikacije** o glazbi. Što su **note**? Što su **taktovi**? Što su taktne oznake? Što su tonaliteti, snizilice, povisilice i tako dalje? **Drugi** dio toga je stvarna **praksa**, gdje učimo doista činiti ono o čemu smo **učili**.

U redu? Riječi nisu stvari. Riječi su **simboli za** stvari. Riječi su **apstrakcije**. One su samo **zvukovi**; ali to su zvukovi koji imaju **kodirano značenje**. A značenje je jednostavno ono što društvo **dogovori** da jest; konsenzus svih korisnika tog jezika. Tako, na ovaj ili onaj način, imamo jezik.

Rječnik i **definicije** u rječnicima su **kod** pomoću kojeg kodiramo i dekodiramo simbole zvane riječi kako bismo nešto **priopćili**. Zatim, jednom kada smo to iskomunicirali — bilo ispravno ili pogrešno — mi temeljimo svoje misli, riječi i postupke na tim definicijama onako kako smo ih razumjeli.

To, zajedno s našom **praksom** bilo koje vrste znanja, vodi do našeg **postajanja**. Recimo da želim postati flautist, zar ne? (Zapravo, ja jesam flautist). Ali prvo moram čuti o tome. Zatim to moram vježbati. I polako, polako, **postat** ću to.

To je samo primjer. **Prava** svrha ovdje je duhovni napredak: želimo **postati prosvijetljeni**. Naravno, prosvijetljen se postaje **zaustavljanjem** procesa postajanja. Ali da bi se **došlo** do te spoznaje, postoji određeni **proces postajanja** koji **vodi** do nje. **To** je ono što se prenosi u raznim **spisima** i **učenjima** i što se ostvaruje u raznim **praksama**, svim različitim jogama i oblicima Samospoznaje u svijetu.

Pročitat ću citat Bude samo kako bih naglasio koliko je ovo važno:

> „Samo dotle, Ānanda, netko se može roditi, ostarjeti ili umrijeti, preminuti ili se ponovno pojaviti — samo dotle dok postoji bilo kakav **put** za **verbalno**

> **izražavanje**, samo dotle dok postoji bilo kakav put za **terminologiju**, samo dotle dok postoji bilo kakav put za **označavanje**, samo dotle dokle seže **domet mudrosti**, samo dotle se vrti krug kako bi postojalo **označavanje 'ovosti'**. To jest, **ime-i-oblik** zajedno sa **sviješću**." — *Dīgha-nikāya, Mahānidānasutta*

Ovo je duboka, duboka stvar. Buda je vjerojatno bio jedan od najvećih intelektualaca koji su ikada živjeli, pa je njegovo učenje **izuzetno duboko** — a početniku gotovo neshvatljivo. Zašto? Jer nemaju ispravne **definicije pojmova**. Očito!

Dakle, to je ono što ćemo proučavati: Kako **terminologija**, ime-i-oblik zajedno sa sviješću, vode do **postajanja**? On kaže: „Samo dotle dok postoji **kanal** ili **put** za **verbalno izražavanje**, netko se može **roditi** ili **umrijeti**, može doći na svijet i **postati** što god želi postati." Eto koliko je važno verbalno izražavanje; eto koliko je važno ime-i-oblik.

Ime-i-oblik uzrokuje ono što zovemo **vrtlog**. Ime-i-oblik stvara svijest; svijest stvara ime-i-oblik. I oni se vrte u krug, i to je ono što je poznato kao **vrtlog**, ili ono što Buda u ovom stihu naziva **„ovošću"**: nešto, stvar, lokacija gdje nešto postoji ili se događa.

Što je vrtlog u smislu **verbalnog izražavanja**? Pa, to je **matrica**. Zato to zovemo **Matrično učenje**. Matrica je mreža **terminologije** u kojoj su pojmovi definirani jedni pomoću drugih.

Pokušajte razumjeti: ako imamo jezik koji je pun **riječi**, moramo definirati riječi pomoću tog istog **jezika**. Naravno, možemo ih definirati samo pomoću **drugih** riječi u tom jeziku kako bi bile razumljive. Tako to postaje kružni proces gdje je jedna riječ definirana pomoću **drugih** riječi, koje su definirane pomoću **drugih** riječi, koje su definirane pomoću **te početne** riječi, i tako u krug. No poanta je u tome da morate biti sposobni **objasniti** značenje bilo koje riječi kako biste **razumjeli** njezin **značaj**, kako biste **prenijeli** važne **podatke**, kako biste **prenijeli znanje** i **vještinu** s jedne osobe na drugu.

Ovdje se bavimo nadasve važnom vještinom Samospoznaje. Stoga želimo stvoriti **matricu**, poznatu i kao **ontologija**, koja je **mreža terminologije** koja daje određeno **pozadinsko razumijevanje** za definiciju **pojmova** u našoj raspravi.

Cijela naša poanta, cijeli fokus i sav naš trud na ovom tečaju jest **razlučiti** i **objasniti** kako se taj proces odvija, a zatim **dati** niz praktičnih primjera kako biste to mogli sami doživjeti: drugim riječima, **spoznati** to.

Nastavit ću čitajući još malo od svog budističkog mentora, Ñānananda Bhikkhua:

> „Postoji niz kanonskih odlomaka koji nam pokazuju važnost ove usporedbe s vrtlogom za razumijevanje *paṭicca-samuppāde* (suovisnog nastajanja). U *Mahānidānasutti* iz *Dīgha-nikāye* nalazimo opširan opis toga kako je Bodhisatta Vipassī dobio uvid u suovisno nastajanje. Rečeno nam je da je njegov pristup bio onaj **radikalne refleksije**, ili *yoniso-manasikāra,* što doslovno znači 'pažnja

> putem **matrice**'. Moglo bi se isto tako reći da je to pažnja putem **vrtloga**, jer matrica je vrtlog.“

Vidite, matrica, **ontologija** — skupina riječi koje su definirane jedna pomoću druge — jest **vrtlog**, jer se u njoj uvijek vrtite u krug, razumijete? I dokle god ostajete **unutar** vrtloga, sve ima smisla.

Ali, naravno, ono što mi pokušavamo učiniti u Samospoznaji jest **pobjeći** iz vrtloga, posebno iz vrtloga rođenja i smrti. Dakle, ono što moramo učiniti prije nego što iz njega pobjegnemo, jest potpuno ga **razumjeti**; [jer] razlog zbog kojeg se ljudi **uhvate** u tu zamku svijesti i imena-i-oblika jest taj što ih **ne** razumiju.

Oni ne razumiju, na primjer, da su **zarobljeni** sviješću upravo zato što nemaju odgovarajuću **ontologiju** za opisivanje **svijesti**. Ne mogu pobjeći od svijesti — čak i dok spavaju, sanjaju; ili čak u dubokom snu, oni su i dalje svjesni ničega.

Dakle, ovu **zamku** treba **razumjeti**. Baš kao kad se uhvatite u lovačku zamku u šumi — ako razumijete kako **radi**, možete je aktivirati i **pobjeći**. Ali jadna životinja koja **ne** razumije ostaje **zarobljena**, a onda lovac dođe i ubije je.

Takva je situacija u **vrtlogu rođenja i smrti**. Pokreću ga **ime-i-oblik** i **svijest**, koji stvaraju jedno drugo. Ime-i-oblik stvara svijest; svijest stvara ime-i-oblik.

Na primjer, ako osoba ne razumije terminologiju koja se odnosi na svijest, ne može **razaznati** da između trenutaka budne svijesti i svijesti sanjanja postoji mali trenutak **transcendentalne svijesti** [*turīya*]. Isto tako i kada se vraćaju obrnuto, iz snova u budno stanje.

Stoga se mora biti iznimno **pronicljiv** u poznavanju različitih kategorija svijesti čak i da bi se to **primijetilo**. To je ono na što mislim kada kažem — a to činim često — da ljudi **cijelo vrijeme**, svaki dan, imaju duhovna iskustva. Ali budući da nemaju odgovarajuću **terminologiju** i **razumijevanje**, oni ih ne **prepoznaju**. I ta iskustva, ti **dojmovi**, bivaju jednostavno bačeni na smetlište zanemarenih i poricanih iskustava u podsvijesti. Kasnije im se to vrati i **naškodi** im.

Dopustite mi da nastavim s citatom:

> „U slučaju Vipassī Bodhisatte **jasno je naveden**o da je njegovo razumijevanje kroz mudrost došlo kao rezultat **radikalne refleksije:** *yoniso manasikārā ahu paññāya abhisamayo*. Dakle, njegov uvid u suovisno nastajanje definitivno **nije** bio plod prisjećanja prošlih života. Yoni doslovno znači maternica: **matrica**, ili mjesto podrijetla. Stoga se kod *yoniso manasikāra* pažnja uvijek mora **okrenuti prema mjestu podrijetla**.“ — *Nibbāna the Mind Stilled,* 3. predavanje

Dakle što je *paṭicca-samuppāda*. Paṭicca-samuppāda je **srž** Budinog učenja i opisuje **proces postajanja;** također opisuje proces **izlaska iz** zamke **vrtloga** postajanja i dosezanje *nibbāne* ili *nirvāṇe*.

Iz zamke izlazite tako što je **rastavljate**, korak po korak. No, da biste te korake uopće **opazili**, morate **ovladati terminologijom**. Terminologija procesa postajanja nalazi se u Budinom učenju o suovisnom nastajanju.

Vipassī Buda, dok je još bio *bodhisattva*, prije nego što je postigao prosvjetljenje, istraživao je ovaj proces postajanja kroz tu **radikalnu svjesnost** ili radikalnu pažnju, tu kontemplaciju zvanu *yoniso manasikāra,* gdje se svijest uvijek **okreće prema podrijetlu**.

Dakle, što je značenje **podrijetla** u smislu **verbalnih opisa**, terminologije i tako dalje? To su **definicije**, jer definicije daju značenja koja se prenose pomoću **koda jezika**.

Baš kao i **špijuni**, oni uvijek koriste i pokušavaju provaliti kodove. Jezik je **kod.** To je kod za određeno **značenje.** Ako znate značenje, tada možete **provaliti** kod ili **dešifrirati** kod i razumjeti značenje koje je skriveno u riječima. Inače, to je samo **zvuk**.

Ljudima koji se, primjerice, **disociraju** zbog droga ili nečeg drugog, ponekad **nestane** razumijevanje jezika. Zašto? Zato što su **izgubili fokus** na **izvor**. Postanu **rastreseni** fenomenologijom **zvukova** i zaborave da su ti zvukovi besmisleni ako nisu **filtrirani** kroz određenu **matricu**, određeni **vrtlog značenja**.

Dakle, u ovoj ćemo knjizi raščlanjivati, analizirati i raspravljati o tom procesu **dodjeljivanja značenja riječima**. To je zapravo tek **početak**. Zatim slijedi **dešifriranje** riječi, a potom **realiziranje** riječi ili stvarno **razumijevanje** značenja riječi u praktičnom smislu, što vodi do **spoznaje**, koja se također naziva **metakognicija**.

I to je **proces prosvjetljenja**, krajnji cilj svakog učenja, a osobito Matričnog učenja ili **Postajanja Genijem.**

Uvod

Važnost učenja

Učenje, **obuka** i **obrazovanje** vjerojatno su **najvažniji čimbenici** koji određuju **uspjeh** i **sreću** u životu. Bilo da se radi o običnom obrazovanju – čitanju, pisanju, aritmetici i svemu tome – ili o visoko naprednoj obuci u nekoj znanosti ili inženjerskoj disciplini – ili pak o obuci za **prosvjetljenje** i **samospoznaju** – obični obrazovni sustav nas je iznevjerio.

On ne podučava **vještinama**, već nas samo uči kako dati **točne odgovore** na testovima. Tako na kraju završite školu znajući samo kako proći kroz školu. A onda udarite u stvarni svijet, koji je sasvim druga priča. Ono što je potrebno da bismo se izdigli iznad trenutne krize u obrazovanju, vodstvu, povjerenju i samoostvarenju, jest **nova** vrsta obrazovanja – ne klasično školovanje, već **iskustveno učenje** koje podučava **stvarnim vještinama**.

Učenje kroz bivanje

Ne možemo savladati predmet bez da ga **prakticiramo**; a ne možemo ga prakticirati ako on ne postane dio našeg **bića**. Tu nas je naša zapadnjačka filozofija iznevjerila. Descartesova ideja "Mislim, dakle jesam" potpuno je naopaka. Kartezijanski rascjep između uma i tijela, između znanja i djelovanja, potpuno je pogrešan. Zašto? Zato što **stvarno učenje** počinje od bitka. O tome smo govorili u prethodnim videozapisima u Foundation seriji, a u ovoj knjizi o Postajanju genijem ući ćemo u to puno dublje.

Jer nitko se ne **rađa** kao genij - ili biste mogli reći, **svi** se rađaju kao **potencijalni** genij - ali zašto neki ljudi to **spoznaju**, a drugi **ne**? Jednostavno zato što oni ne prolaze kroz proces **postajanja genijem.** Neću reći da je postati genijem **lako** - morate znati kako. Ali kad znate kako, to je jednostavno stvar **metodične primjene** određenih **principa**, a mi ćemo se u ovoj seriji **detaljno** pozabaviti tim principimas.

Ako netko želi postati liječnik, mora se upisati na **medicinski fakultet**; mora proći kroz mnogo učenja iz knjiga, a **potom** i kroz mnogo **praktičnog učenja**. Konačno, mora vas **odobriti**, **procijeniti** i **proglasiti liječnikom** komisija **sudaca**, koji su svi i sami **liječnici**.

Isto vrijedi i za **prosvjetljenje**. Možete učiti **o** prosvjetljenju iz knjiga ili web stranica, aali dok uistinu ne počnete **prakticirati** i dok sami ne **postanete** prosvijetljena osoba, nećete postići ono što tražite.

Ova knjiga prikazuje kako **postati** genij u **bilo kojem području** koje odaberete. Naravno, radije bismo da postanete genij u **Vještom življenju** i shvatite Budin nauk, jer će vam to donijeti najveću korist. Dakle, što je **Vješto življenje** i što znači **postati genij**? Pa, razgovarajmo o tome još malo.

Znanost o postajanju

Drugim riječima, vrlo nam je teško naučiti nove vještine jer je naša sama **ideja učenja** naopaka. Ponovimo teoriju: **Bitak i Postajanje**. Postajanje je proces **mijenjanja vašeg bitka (bivanja)**. Koliko je **bitak** važan u učenju i životu općenito? Većina ljudi misli da je **imati** ono što je važno. Ako nešto **imam**, onda s tim mogu nešto **učiniti**, pa onda o tome mogu razmišljati i nešto **znati**. A onda je možda i **bitak** negdje tu, pri samom dnu. Ali stvarnost nije takva.

Stvarnost je takva da je **bitak temeljan**. Ako imate bitak, recimo, **umjetnika**, tada automatski **znate** kako se izraziti, možete razmišljati u okvirima svojih umjetničkih medija i disciplina. Tada s **lakoćom** možete **stvarati** (činiti) svoju umjetnost, a potom možete **imati** sve ono što proizlazi iz bavljenja umjetnošću.

Ili ako vas zanima **vodstvo**: posjedovanjem **bitka** vođe, automatski će vam **doći** djelovanje i posjedovanje koje priliči vođi. Što se tiče **prosvjetljenja**, ako možete **sintetizirati bitak prosvijetljene osobe**, sve ostalo će vam biti nadodano.

Drugim riječima, **bitak** je **nadređen** svemu ostalom: promijenite svoj **bitak** i promijenit ćete svoj **život**. Ako želite promijeniti svoj život – ako želite nešto **naučiti** ili nešto **postati** – tada morate promijeniti svoj **bitak**.

Problem je, naravno, što nas nisu **poučavali** o bitku. Ne razumijemo mnogo o **postajanju**. To su nam **strane riječi** jer je naš obrazovni sustav **pokopao** teme koje imaju veze s **ontologijom, ontikom, fenomenologijom, iskustvenim učenjem** i tako dalje. Maknuli su ih tamo gdje ih ne možemo **dohvatiti**, gdje nemamo pristup i gdje nemamo čak ni vokabular da im uopće **pristupimo**. Uglavnom su potisnute na **diplomske** i **poslijediplomske** razine obrazovanja.

Zato malo ljudi stigne tako daleko, pa vrlo malo ljudi zna o pitanjima koja se tiču **bitka**. A o **postajanju** da i ne govorimo; postajanje je vrlo **ezoterično**. Zapravo je kvalitetno obrađeno samo u Buddhinom nauku. Zato sve crpimo iz Sutta: *Theravāda Sutta*, koje su izvorni nauci, zapravo izvorni govori Buddhe njegovim redovnicima.

Što je Postajanje?

Dakle, što je postajanje? Rječnik definira **„postati“** (become) kao glagol koji znači:

> „Početi biti; izrasti u; pretvoriti se u; (za osobu) osposobiti se ili biti prihvaćen kao; steći status nečega.“ Primjer koji navode je: „željela je postati liječnicom“.

Ponovno, ako želite postati liječnikom, morate proći kroz **proces postajanja** liječnikom. To nije **lako**; zahtijeva mnogo rada. **Sve** što je u životu vrijedno činiti, vrijedno je činiti **dobro**; a u svemu što je vrijedno činiti dobro, vrijedno je postati **genijem**, postati pravi **stručnjak**.

Definirat ćemo **genijalnost** za trenutak, ali za sada pokušajte razumjeti da će sve što je u životu **vrijedno truda** biti **borba**. Zahtijevat će mnogo rada, **snažnu predanost** te golem **trud** i **pažnju** s vaše strane.

Dakle, govorimo o **postajanju**. U redu, postajanje je nužno za učenje, ali **kako** postajemo?

Buda nam govori. On definira postajanje na sljedeći način:

> „Kamma je polje, svijest je sjeme, a žudnja je vlaga. Svijest živih bića **ugođena** je na profinjeno svojstvo. Tako dolazi do stvaranja obnovljenog nastajanja (bivanja) u budućnosti. Tako **nastaje** postajanje.“ — *Bhava Sutta* (AN 3.76)

Dakle, Buda nam, kao i obično, daje **dublji** uvid u postajanje od rječnika. On nam govori **kako** postajanje nastaje **ugađanjem svijesti** na određeno **profinjeno svojstvo**.

Ako ste razumjeli ovu izjavu, ona je poput $E=mc^2$. Da razumijete $E=mc^2$, mogli biste otići u laboratorij i „skuhati“ atomsku bombu. Pa, ako razumijete ovu tvrdnju – „Svijest živih bića ugođena je na profinjeno svojstvo“ – mogli biste **postati bilo što** što biste željeli postati, na ovome svijetu ili izvan njega. To je **tajna**, i tu ćemo tajnu iscrpno objašnjavati u ovom i sljedećim poglavljima.

Što je genijalnost?

Sada pogledajmo što je to **genijalnost**. Svi znaju savršen primjer genija: **Alberta Einsteina**. Einstein je **već** sa 16 godina bio genij. Već tada je stvarao izvorne radove u vrlo, vrlo ezoteričnom polju nuklearne fizike. **Kako** je postao takav? Je li se takav **rodio**?

Neki bi htjeli da tako **mislite**. Ali ja se **ne slažem**. I ja sam se bavio naprednim radom u fizici sa 16 godina; zapravo, ponuđena mi je puna stipendija za MIT iz nuklearne fizike – koju sam odbio. Ali **zašto** sam dobio tu stipendiju? **Zašto** sam imao savršene rezultate na svim ispitima za upis na fakultet?

Istražio sam to, jer su me ljudi pitali – osobito moji učenici, moji studenti su me pitali: „Kako to da **znate** sve te stvari? Kako to da možete **činiti** sve te stvari?“ Znam upravljati lakim zrakoplovom, znam plivati i trčati, bio sam uistinu visoko obučeni *yogī* i bavio se drugim sportovima, te sam učinio toliko stvari u svom životu koje većina ljudi uopće ni ne **započne**. Bio sam vrsni simfonijski flautist, vrsni jazz skladatelj i još mnogo toga; napisao sam desetke knjiga, i tako dalje, i tako dalje.

Kako sam to postigao? Pa, kad su me ljudi počeli ispitivati, malo sam razmislio o tome. Kako sam to **učinio**? Rezultat tog razmišljanja je ono što dobivate u ovoj seriji: **kako postati genijem**.

Postajanje genijem

Postajanje genijem je nešto što **činite**; to nije nešto što **jeste**, barem ne u početku. To morate **izgrađivati**; morate raditi da biste to postigli. Srećom, postoji **metoda** koju možete slijediti. Nije **laka**. Zahtijevat će mnogo truda, a velik dio toga bit će suhoparan, mukotrpan i metodičan rad.

Ali ako slijedite ovu metodu, **jamčim** vam – možete **postati** genij **u čemu god** želite.

Dakle, **što je genij**? Rječnik definira genija kao imenicu koja znači: „Izvrsna intelektualna ili kreativna moć ili druga prirodna sposobnost; osoba koja je iznimno inteligentna ili kreativna, bilo općenito ili u nekom određenom pogledu."

Primjer koji navode je: „glazbeni genij". Ne slažem se s ovom definicijom jer ona spominje „drugu prirodnu sposobnost". Smatram da sposobnosti genija nisu prirodne (urođene). Smatram da se genijalnost **izgrađuje**, i to na vrlo **specifičan nači**n koji ima veze sa **značenjem termina**.

U to ćemo ući kada budemo opisivali **četiri razine** ili **četiri koraka procesa postajanja genijem.**

Sada možemo definirati postajanje genijem na sljedeći način:

> „**Postajanje genijem** koristi koncepte izvedene iz Buddhinog nauka i drugih duhovnih disciplina, kao i napredne koncepte iz znanosti, obrazovanja, ontologije, semantike, softvera i teorije sustava, kako bi se bilo koji predmet **savladao toliko temeljito** da to rezultira **trajnom promjenom** u **bitku**; tako da ono čime ovladate postane vaše **spontano, prirodno samoizražavanje**."

To je onaj **„prirodni"** dio u genijalnosti: do trenutka kada **postanete majstor** određenog predmeta ili aktivnosti, vama je **prirodno** djelovati **kao** majstor **u** tom polju. Ne morate o tome razmišljati; nema planiranja, razmišljanja, računanja niti taktiziranja. Ne trebate uzeti pauzu i reći: „U redu, što ću sada učiniti?" To se **rađa spontano** iz vašeg **bitka**. To je cijeli smisao **Postajanja genijem**.

Majstorstvo

Dakle, kada kažemo da je „genij netko tko je postigao majstorstvo u određenom polju", što točno pod time mislimo? Značenje **majstorstva** daleko nadilazi puku mehaničku ili tehničku vještinu. Kada nečime ovladate, to postaje **vaš bitak** – ono što vi jeste, vaše prirodno samoizražavanje – a ne tek nešto o čemu **imate određeno znanje**. Čime god ovladate, počinjete koristiti **bez napora**; ne morate se toga **prisjećati** niti to **svjesno primjenjivati**; to postaje vaše **prirodno, spontano samoizražavanje** – bez razmišljanja ili računanja.

Ova razina majstorstva proizlazi iz našeg jedinstvenog **ontološkog modela** i i**skustvene metodologije**. Model bitka i postajanja koji koristimo u našem tečaju izveden je iz Buddhine teorije o **Suovisnom nastanku** (*paṭicca-samuppāda*).

Detaljno ćemo se pozabaviti time u našim nadolazećim poglavljima. Naučit ćete kako koristiti Suovisni nastanak da biste postali **što god želite biti**. Ako želite ovladati određenim poljem, naučit ćete **kako postati** majstor u tom polju. A kada to postignete, to vam je polje potpuno otvoreno; što god želite učiniti, moći ćete učiniti na najvišoj razini.

Iskustveno učenje

Spomenuli smo **iskustveno učenje**. No, što je to zapravo? „Postajanje genijem“ neće biti lako jer ćemo **kritički propitivati** vaše uobičajene načine učenja i **ukazati** na ono što vas koči. Potreban je vaš **puni angažman** kako biste ostvarili obećanje ovog programa: morate ga učiniti dijelom svog **iskustva**.

Drugim riječima, kada vam u ovim polavljima nešto govorimo (usput rečeno, ovo poglavlje biste trebali pročitati iznova i iznova), svaki put kada uvedemo novi koncept, trebali biste zaustaviti čitanje, pogledati u sebe i **prisjetiti se trenutka** kada ste **iskusili** nešto slično u svom životu. Ili, ako **nikada niste** iskusili ništa slično, i **to** trebate osvijestiti.

Ako je riječ o potpuno novom konceptu koji nema ekvivalenta u vašem iskustvu, tada mu morate posvetiti **veliku pažnju**, jer to je nešto što **nadilazi** vašu dosadašnju razinu bitka.

Nudimo radikalno drugačiji pristup učenju. Kako biste izvukli punu vrijednost, morate **sami za sebe otkriti iskustvo** onoga što predstavljamo. **Iskustvena metoda** osmišljena je da vas **potakne** da **se preobrazite** u genija koji potencijalno možete biti.

Drugim riječima, ja to ne mogu učiniti umjesto vas; **vi to morate učiniti sami sebi**. Morate ove ideje razraditi **unutar vlastitog iskustva**. Glavna stvar koja vas koči jest to što **ne poznajete definicije termina** koje koristimo za opisivanje naše metode. Time ćemo se detaljno baviti u nadolazećim poglavljima.

Naposljetku, **iskustveno učenje** nije puko posjedovanje znanja o nekom predmetu, već **preobrazba vašeg bitka** u majstora tog predmeta: u **genija**.

Komunikacijski ciklus

Što činim dok pokušavam komunicirati s vama? Imam ideju, sjećanje, iskustvo, stanje svijesti ili neku informaciju koju vam želim prenijeti. Želim da **kopija** informacije koja je u **mojoj** glavi završi u **vašoj** glavi. Kako to postižemo?

Uzmemo **jezik** koji obojica razumijemo i ja svoje misli **kodiram** u taj jezik. **Jezik** nije isto što i misao! On je **kod**. Kada kažem „pas“, svatko pomisli na psa, četveronožnu dlakavu životinju, i na sve osobine psa, i tako dalje.

No, je li riječ „pas“ istovjetna psu? Ne! Iako su vas tome učili u školi. Ako netko pita: „Što je to četveronožna dlakava zvijer ili čovjekov najbolji prijatelj?“, vi napišete p-a-s na svom testu i za to dobijete **prolaznu ocjenu**. Ali **ne** – poznavati psa, imati psa kao ljubimca, živjeti sa psom i tako dalje... zapravo, trebao sam upotrijebiti mačku, to bi bio bolji primjer, mačke volim puno više. **Živjeti** s mačkom potpuno je drugačije iskustvo od pukog posjedovanja **znanja o** mačkama.

Dakle, ako kažem riječ „mačka“, to znači da ja mislim o mački i da sam tu misao **kodirao** u riječ. Zatim **izgovaram** tu riječ „mačka“ – ona putuje do vas, čujete je u uhu, ona ulazi u vaš mozak – i vi je dekodirate u ono što **vi** znate o mačkama, u **vaše** iskustvo s mačkama.

Vaše iskustvo može biti potpuno **drugačije** od mojeg. Možda ste imali neku šugavu staru uličnu mačku koja vas je plašila. Ja imam **Lava** kao ljubimca; stoga će mi moje drugačije iskustvo s mačkama dati potpuno drugačiju ideju. Kada kažem „mačka“ – općenitu riječ „mačka“ – to **u meni** izaziva drugačiji dojam, drugačiju ideju, drugačiji **koncept** nego kod osobe koja poznaje samo kućne mačke, na primjer.

Ili, jednom sam u Indiji nabasao na divlju mačku u planinama. **To** jest **mačka**, ali nije poput mačke koju većina ljudi poznaje. Stoga je moja ideja o mačkama vjerojatno puno **šira** od ideje većine ljudi. Moje **iskustvo** s mačkama je također puno veće. Zato, kada kažem „mačka“, ja imam drugačije značenje od onoga koje će većina ljudi imati kada tu riječ dekodiraju **u vlastito** iskustvo.

Zbog toga su nam potrebna tako detaljna objašnjenja svega, jer je svaka pojedina riječ koju koristimo definirana na **poseban način** prema našoj **namjeri**. Kako biste **razumjeli** o čemu govorimo, **ista** se ideja mora pojaviti u **vašem** umu kada dekodirate ono što kažemo.

To znači da sve moramo **pobliže odrediti**; moramo biti vrlo pažljivi s riječima koje koristimo, kako biste vi mogli dobiti **točno istu ideju** koju imamo mi. To se naziva **duplikacija**, i to je princip komunikacije koji koristimo kako bismo prenijeli ovaj nauk.

Postajanje (Suovisni nastanak)

Porazgovarajmo sada malo više o **postajanju**. Postajanje je zapravo tema prve i druge Buddhine Plemenite istine. Postoji **patnja** i postoji **izvor** patnje. Ovdje, na dijagramu Suovisnog nastanka, prikazan je izvor patnje.

Sve započinje s **neznanjem**, a zatim prolazi kroz sve ove ostale faze dok konačno ne dosegne patnju. Tako nastaje patnja.

No, postoje također treća i četvrta Plemenita istina o **prestanku patnje** te **Plemeniti osmerostruki put**, koji predstavlja **metodu** ili **način** za postizanje prestanka patnje.

Čak i ako ne znate ništa o Suovisnom nastanku, vi ga zapravo koristite cijelo vrijeme. Buda je do ove teorije došao **promatranjem**. Promatrao je ljude, promatrao je **sebe** i način na koji

u svakom trenutku **postajemo** nešto. Taj se proces odvija u **svakom trenutku**, na različitim razinama. Ponekad se može dogoditi u djeliću **mikrosekunde**; drugi put u minutama ili satima, danima ili tjednima, a možda čak i kroz **mnoge živote** – da prolazimo kroz te različite faze i postajemo različite stvari, u skladu sa svojim namjerama.

Postoji zakon: **Zakon suovisnog nastanka**, zakon *kamme* ili *karme*, i evo **kako** taj zakon funkcionira. On ne zahtijeva nikakav vanjski autoritet, poput Boga koji vam svake minute gleda preko ramena i zapisuje sve što radite. To je smiješna ideja – tko bi to uopće htio raditi? Ne! Zakon *kamme* djeluje kroz naše vlastito biće; djeluje kroz naše mozgove i zakone prirode. Stvar je samo u tome što zapadna znanost nije svjesna tih suptilnih zakona **bitka** i **postajanja**. Da jest, lako bismo to pretvorili u vrlo znanstvenu teoriju i dokazali je – što je, zapravo, Buda već učinio.

Nadvladavanje patnje

Iskoristimo sada ovu mudrost kako bismo nadvladali problem **patnje**. Većina ljudi **pogrešno koristi** proces Suovisnog nastanka. I tako, kada **„postanu“** nešto, to na kraju završi u **patnji**. A kada dospiju do patnje, kažu: „O ne, ne želim ovu patnju! Postat ću nešto **drugo** i tako neću patiti...“

I tako se vraćaju na početak, i dalje u neznanju o **Četiri plemenite istine**, i dalje u neznanju o zakonima Suovisnog nastanka i tako dalje, te započinju cijelu stvar ispočetka. I zato postoji reinkarnacija. Zato se ljudi vrte u krug i ponavljaju sve iznova. „Kotač se vrti ukrug – vrati se i kreni ispočetka“, sve dok vam to ne dozlogrdi i dok se od toga ne umorite!

U tom trenutku pristupate Buddhinom nauku. Kažete: „U redu, umoran sam od patnje. Želim da prestane, želim da **završi**“, i u tom trenutku postajete kandidat za **Osmerostruki put**.

Zato se u našem procesu Vještog življenja često pozivamo na Buddhin nauk. Vremena su se promijenila otkako je on dao ovaj nauk, i ljudski su životi danas puno drugačiji nego tada, barem **izvana**. Međutim, **principi postajanja** i dalje su isti. Mi ćemo koristiti te principe kako biste isprva mogli postići zadovoljstvo onime što jeste, **postajući genijem** u polju koje želite, bez obzira na vaše interese, i postići zadovoljstvo u životu. A odatle ćemo krenuti dalje uz Osmerostruki put.

Proces postajanja

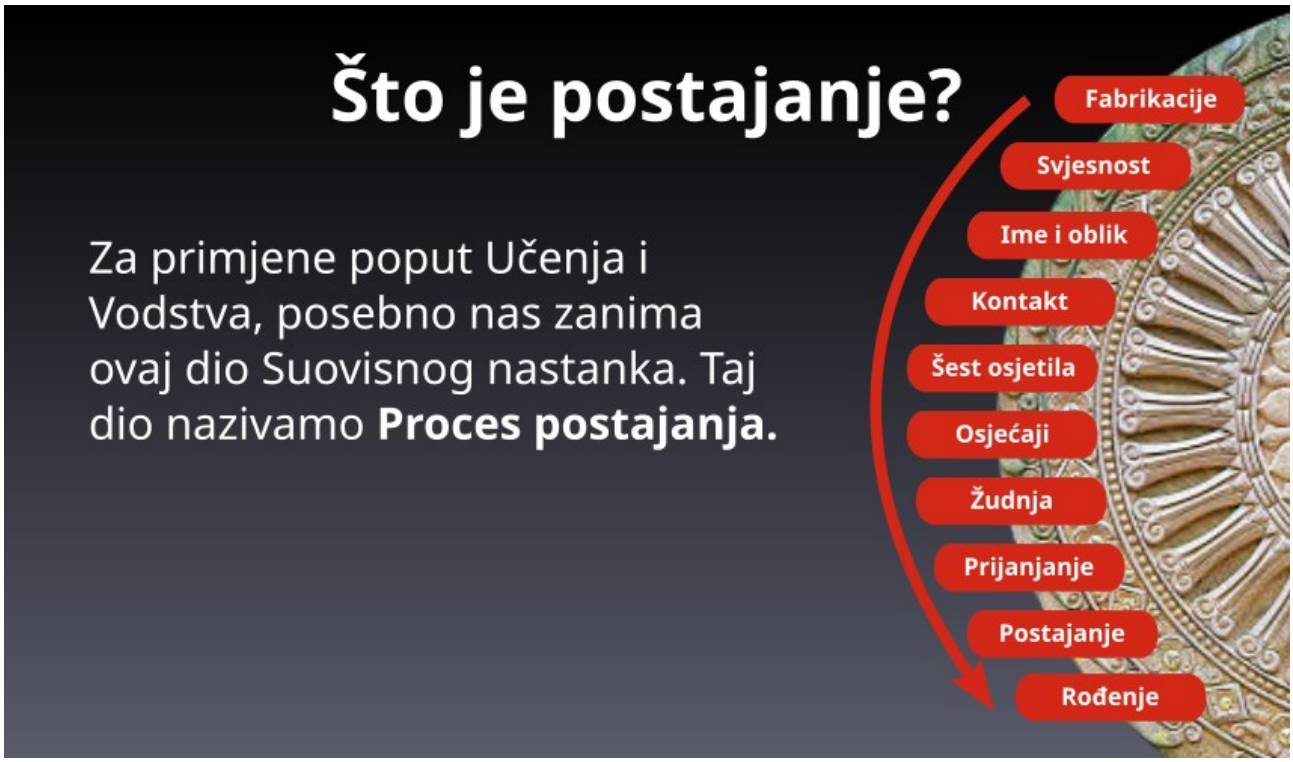

Dakle, za naše svrhe, za primjene poput učenja i vodstva, posebno nas zanima ovaj dio suovisnog nastanka koji možemo nazvati **Procesom postajanja**.

Proces postajanja, kao što možete vidjeti, započinje s mentalnim **tvorevinama** (mentalnim brascima) i prolazi kroz sve ove ostale faze do samog **rađanja**. To može biti doslovno rođenje, ali može biti i rađanje identiteta; može biti rađanje jednog „ja“, načina na koji gledate na sebe ili život, točke gledišta, osjećaja ili bilo čega drugoga.

Međutim, za potrebe istraživanja učenja kao procesa postajanja, mi ćemo faze podijeliti malo drugačije nego što je to učinio Buda, jer je njegova svrha bila dovesti ljude izravno na Osmerostruki put. Mi prvo moramo **izliječiti** vaše **poteškoće** u **učenju**. Tek tada se možemo brinuti o Osmerostrukom putu jer ga, u suprotnom, nećete moći razumjeti.

Stoga ćemo raditi na **uklanjanju vaših poteškoća u učenju** koristeći Buddhinu tehnologiju, kako biste mogli postići **uspjeh** u životu koji vam je **uskraćen** zbog vašeg pogrešnog obrazovanja, **krive obuke**, godina pogrešnog načina života i loših iskustava u ovome svijetu. Mi ćemo to **preokrenuti**; i pokazat ćemo vam točno kako to učiniti.

Četiri faze

Metoda koju koristimo u **postajanju genijem** ima **četiri faze**. Za bilo koji predmet, **prva faza je duplikacija**: izrada točne kopije izvornih materijala. Ako, na primjer, učimo o glazbi, moramo uzeti knjigu o glazbi i potom izraditi točnu kopiju tog znanja u vlastitom umu.

Ili ako ćemo učiti o učenju, kao što to činimo sada, morate biti sposobni, ali i voljni, izraditi **točnu kopiju** tog znanja u svom umu. Tada možemo smisleno razgovarati; tada možemo imati stvarnu komunikaciju. Tada vam uistinu možemo prenijeti **razumijevanje** i **sposobnosti** koje posjedujemo. A tada te sposobnosti možete sami vježbati i učiti. Ili bih trebao reći, sami sebe poučiti tim sposobnostima, jer je to ono o čemu ovdje zapravo govorimo. Ovo je **metoda samopoduke** (Self Instruction).

Druga faza je **razumijevanje**. To definiram kao **sistemsko razmišljanje kroz logiku**. Što to znači? **Sistemsko razmišljanje** je disciplina mišljenja u kojoj čovjek u svom umu stvara **dinamični radni model** predmeta. Dakle, nakon što ste duplicirali predmet učenja, unosite ga u model – **radni model** koji funkcionira na isti način kao i sama stvar koju proučavate.

To vam omogućuje da **predvidite** rezultate bilo koje radnje „igrajući“ se s modelom. Tako je Einstein izumio relativnost. Napravio je ono što se naziva *Gedankenexperiment*: misaoni eksperiment. Postavio je eksperiment u svom umu. Einstein je došao do teorije relativnosti a da nikada nije kročio u laboratorij! Nije to učinio eksperimentom u stvarnosti, već **razmišljanjem**. U svom je umu imao tako savršen model svemira i zakona prirode da ih je, barem što se tiče kretanja i vremena, mogao savršeno modelirati i vidjeti: „A što ako? Što ako učinimo ovo? Što ako učinimo ono? Što ako imamo nešto što se kreće brzinom blizu svjetlosti? Što bi se dogodilo? Što bi se dogodilo s vremenom, udaljenošću i svim tim stvarima?“ Došao je do relativnosti samo **razmišljajući** o tome. To možete i **vi**.

Treća faza naziva se **analiza**: **promišljanje** o apstraktnim odnosima. Dakle, duplicirali smo predmet, stvorili smo unutarnji model u vlastitom umu, a sada ćemo **analizirati** taj model i **izdvojiti** (apstrahirati) **odnose** među njegovim dijelovima. Ovo je analiza **ontoloških odnosa**, a ontologije ćemo se dotaknuti za trenutak.

Četvrta faza je **metakognicija**. Metakognicija je ostvarenje novog stanja bitka temeljenog na informacijama koje ste duplicirali, modelirali i analizirali. Metakognicija je trenutak kada se **„upali svjetlo“**; kada napokon kažete: „Ah, shvaćam“, kada vaše razumijevanje **nadilazi riječi** i simbole i postaje **stanje bitka**.

To je bit svega! To je ono čemu težimo, a ove četiri faze pokazuju vam **kako** do toga doći.

Razine bitka

Volio bih pogledati ove iste četiri faze iz drugog kuta gledanja.

Ponovno, za bilo koji predmet, **duplikacija** se odvija na **mentalnoj** razini, razini **riječi i simbola**. Ovdje ja razgovaram s vama, vi čujete moje riječi, dekodirate ih i dobivate ideju o onome što govorim, isključivo putem riječi i simbola: putem riječi koje izgovaram i simbola koje vidite na ekranu. To je apsolutna nužnost.

Ako ne duplicirate, ako ne napravite točnu kopiju – ako napravite pogrešnu, nesavršenu ili djelomičnu kopiju nekog znanja – ne razmišljate sa svim informacijama, ne radite punim kapacitetom. Stoga nećete dobiti isti rezultat; dobit ćete neki drugačiji rezultat, a ne znamo kakav će on biti, ali neće biti isti kao izvornik. Dakle, morate krenuti od savršene kopije: **duplikacije**.

Sljedeća faza, **razumijevanje**, odvija se na **intelektualnoj razini**. Tu na scenu stupa inteligencija. **Modeliranje** zahtijeva inteligenciju jer morate uvidjeti: „U redu, ovo je značenje svih ovih riječi i simbola koje sam primio i duplicirao. Kako ovo zapravo **funkcionira**? Kada ovdje nešto podesim, što se događa na drugom kraju? Kakav je odnos **uzroka** i **posljedice**? Što što **kontrolira**? Što zapravo ovdje obavlja rad i **kako** to funkcionira?“

To nas dovodi do sljedeće faze, **analize**. Analiza je **ontološka** razina: koje je **značenje** tih odnosa? Što je **uzrok**, a što **posljedica**? Što je **glavno**, a što **sporedno** svojstvo? Kakvi su različiti odnosi unutar i između raznih dijelova mog modela? Naposljetku, što sve to **znači**?

Kada konačno shvatite što sve to znači, tada nastupa **metakognicija**. A to je **ontička** razina, razina **bitka** i **djelovanja**. Drugim riječima, sve do sada smo učili, ali kada dosegnete metakogniciju, dosegli ste **majstorstvo**. **Postali** ste stvar koju proučavate; ona se upila u vaše **biće** i sada više nema potrebe o njoj **razmišljati**; možete jednostavno **biti** to.

Majstorstvo

Vidite? To je ono o čemu govorimo: to je **majstorstvo**, to je **genijalnost**. Kako biste **„postali genijem“**, morate proći kroz ove korake. To zahtijeva mnogo rada! Bit ću iskren s vama: nije za one slaba srca niti za lijene. Morate biti **ambiciozni**; morate biti **vođeni ciljem** i **strastveni** oko nečega. Nađite nešto što uistinu **volite**, nešto što volite dovoljno da biste tome posvetili **ogroman trud**, jer će upravo to biti potrebno da prođete kroz sve ove faze – osim ako niste iznimno inteligentni i ne usvojite ovo strogo **prema uputama**.

Ako to možete – ako možete proći kroz ovaj proces točno prema uputama, bez preispitivanja ili sumnje, već jednostavno **to čineći** – otkrit ćete da će se brzina učenja povećati za faktor od možda stotinu? Možda tisuću? Povećat će se i **učinkovitost** učenja. Ali ono što najviše ispunjava jest činjenica da će se **dubina** učenja povećati iznad vaših najluđih snova.

Jedna je stvar naučiti da je 2 + 2 = 4; sasvim je **druga stvar** naučiti **teoriju brojeva** i **zašto** je 2 + 2 = 4. Sasvim je **druga stvar** učiti apstraktnu matematiku i ontologiju, te razumjeti zašto su **nam potrebni** koncepti, koje je njihovo **značenje** te koje moći i sposobnosti proizlaze iz posjedovanja tih koncepata. Kada dođete do **te** točke, spremni ste za metakogniciju – koja se, usput rečeno, ne može objasniti riječima.

Ako vam se to nikada nije dogodilo, to znači da se ničime niste bavili **dovoljno dugo**, da niste ušli dovoljno **duboko** u bilo što da to doista postane dio vas, dio vašeg **bitka**. Niste spremni za **promjenu** svog bitka; niste spremni **postati** genijem u tom predmetu. Ali kada **budete spremni**, znat ćete to – vjerujte mi. Jer to je izvanredno **duboko** i **snažno** iskustvo koje vas mijenja.

Kada kažem da se „upali svjetlo“, mislim to sasvim doslovno. Um postaje **briljantan**; postaje **isijavajući**. Odjednom možete vidjeti toliko toga što prije niste mogli vidjeti. I to vrijedi za sve, od vožnje bicikla pa sve do potpunog prosvjetljenja. Dakle, ovo je prava pustolovina.

Postajanje vještim

Ponovimo nekoliko stvari o tome kako postati vješt. Proces **postajanja vještim** je ciklus s **tri faze: vježbanje** – uzrokovanje da se nešto pojavi ili dogodi, drugim riječima, činjenje nečega; **povećavanje** – razvijanje toga kroz ponavljanje; i naposljetku **istraživanje** – promatranje i promišljanje o vježbi.

Na primjer, ako sviram glazbu, uzet ću svoj instrument i odsvirati ton, ljestvicu ili akord. Ili ću odsvirati pjesmu. Zatim ću je odsvirati ponovno, pa opet i opet. Na kraju ću sjesti i promisliti: „Je li to dovoljno dobro? Je li to uistinu ono što želim? Izražavam li ovom izvedbom ono što pokušavam reći? Želim li nešto prilagoditi, promijeniti harmoniju ili tempo? Je li uopće **ikada** dovoljno dobro?“

To su pitanja koja si postavljate dok istražujete. **Istraživanje** je daleko najvažnija faza **razvoja vještine**. Ono podrazumijeva promatranje vlastitog iskustva, uzimanje istog k srcu i mudro promišljanje o njemu dok jasno ne razumijete i ne uočite sve pojave uključene u svaki korak vježbe.

To je ono što je potrebno da biste postali stručnjak. Ako **ne** postanete stručnjak u nekom polju, **nećete** dosegnuti najviši stupanj **postajanja** tom stvari. Jednostavno naučiti odsvirati par nota na sintesajzeru ili programirati ritam-mašinu razlikuje se od toga da postanete uistinu **vrsni glazbenik**. Naučiti citirati svete spise potpuno je drugačije od toga da doista postanete **samospoznati** poput Buddhe. To su vrlo različite razine napretka. Ne biste se trebali zadovoljiti površnim razumijevanjem bilo čega.

Ako ćete, na primjer, postati vođa, postanite vođa takve moći i dubine da vam nije potreban nikakav položaj u organizaciji. Zapravo, organizacije će se **razvijati oko vas**, jednostavno zbog vaše **prisutnosti**, jednostavno zbog vašeg **bitka**. Pogledajte Budu: Buda se odrekao svog položaja princa. Ponuđeno mu je vodstvo u dvije vrlo važne duhovne organizacije – i to je odbio. Otišao je sam i sam je dokučio kako dosegnuti Buddhinstvo. I uspio je.

A pogledajte sada – cijele **države** vode se budizmom. U prošlosti je cijelo carstvo u Indiji – carstvo cara Ashoke – bilo vođeno prema budističkim zakonima. Sam Buda nije imao nikakav položaj, niti ga je želio. Pa ipak, bio je jedan od najvećih vođa u povijesti. Ili Isus Krist, ili Muhamed, ili bilo koji od velikih inovatora u znanosti: nisu imali položaje ni titule. Nisu imali organizaciju.

Einstein je bio samo klinac koji je radio kao činovnik u patentnom uredu. Ali zato što je bio tako velik znanstvenik, zato što je bio veliki vođa u svom polju, **oko njega je izrasla** cijela disciplina relativnosti, atomske fizike i tako dalje. To je vrsta **vodstva** o kojoj govorimo; to je **dubina vještine** kojoj težimo. I ne želimo prihvatiti ništa manje od toga – a **ne biste trebali ni vi**.

Temeljno znanje

Na samom kraju, želim nakratko ponoviti nekoliko stvari o **vještom življenju**. Proces **postajanja vještim** posebno bi se trebao primijeniti na **temeljno znanje**. **Vješto življenje** pruža temeljno znanje o ljudskom životu i bitku (bivstvovanju), kao i tehnike za razvijanje tog znanja do visokog stupnja vještine. **Temeljno znanje** definirano je kako slijedi:

- Teži ka utrnuću patnje, nezadovoljstva i nesavršenosti svakog iskustva ili stanja bitka u svijetu.
- Posjeduje **unutarnju istinu** koju možete sami **vidjeti** i **iskusiti**, bez potrebe da se oslanjate na autoritet, tradiciju, logiku, filozofiju, rekla-kazala, zdrav razum, unaprijed stvorene ideje, društveni status predavača ili zato što sebe smatrate njegovim učenikom.

Sve su to opasne pretpostavke jer vas mogu navesti da prihvatite ideju na temelju **pukog vjerovanja** – isključivo na temelju **vjere**; bez testiranja, bez ispitivanja pretpostavki koje stoje iza nje; bez da je sami iskusite. **Pravo učenje** dolazi samo iz iskustva. Učenje iz knjiga je samo **predjelo**.

Ne kažem da ono nije važno – jest. Ali učenje iz knjiga je samo **uvertira** u stvarno učenje, jer učenje zahtijeva **rast bitka**. Upravo je to ono što je obično obrazovanje **uništilo** u svima koje poznajem, jer vam ono dopušta da postanete takozvana „učena“ osoba – s diplomom i svim onim titulama uz vaše ime – a da pritom niste nimalo promijenili svoj **bitak**.

Na taj nas način varaju – ne tjeraju nas da **rastemo**. Prema mom iskustvu, najteža stvar kod duhovnog podučavanja jest izvući učenike iz te navike i doista ih potaknuti na **rast**: da traže nova iskustva, da traže nove načine bivanja i da ih sami razvijaju. Jer to nitko ne može učiniti umjesto vas.

To je poput razmišljanja vlastitom glavom: nitko vas ne može **naučiti** kako da mislite za sebe. Nitko vas, uistinu, ne može **naučiti** kako voziti koturaljke. Možda mogu stvoriti **uvjete**

u kojima ćete biti **motivirani** da sami naučite; to je **najviše** što mogu učiniti. I to je najviše što ja mogu učiniti pisanjem ove knjige.

Možete se naći u situaciji koja vas motivira da uistinu učite, da uistinu promijenite svoj bitak. Ali to je najbolje što možemo učiniti. Možemo vam komunicirati što je to metakognicija. Možemo razgovarati **o** njoj, ali vam je ne možemo dati samim razgovorom, jer se ona ne može izraziti riječima! Ona se može samo iskusiti. Ali kada je **iskusite**, **znat** ćete to.

I reći ćete: „Vau. Hoćeš reći da sam prošao kroz dvanaest ili šesnaest godina škole, ili koliko god već, a nikada nisam imao ovakvo iskustvo. Nikada nisam imao iskustvo **rasta** u kojem sam naučio nešto o životu tako duboko, tako **snažno**.“

Možete doći ovdje na Šri Lanku, ići u hram i godinama proučavati budizam, a da **nikada** ne doživite metakogniciju o njemu. To je sasvim moguće. To je zato što **akademsko učenje** ne donosi **rast bitka**. Stoga od samog početka naglašavamo rast u bitku: **postajanje**. Na taj ćemo vas način uistinu **pripremiti** za metakogniciju, kako biste svoj **bitak** doveli do **ostvarenja** predmeta učenja i **postali genij**.

Duplikacija

Kako učiti

Ova knjiga bavi se time **kako učiti vješto**: znanošću o učenju.

Ako **duplicirate** i **primijenite** ove metode u svom proučavanju **„Vještog življenja“**, izvući ćete mnogo više iz materijala.

Većina školovanja namjerno vas uči **pogrešnom** načinu učenja. Kao prvo, ne biste trebali pristupati predmetu zato što vas **netko drugi** tjera da ga proučavate; trebali biste mu pristupiti zato što **ga želite** naučiti i praktično primijeniti u svom životu. Drugim riječima, trebali biste **učiti** kako biste **stekli** vještine.

Prva nužna vještina u umijeću **vještog življenja** jest upravo to − kako **učiti vješto**.

Dizajn prezentacije

Ovo poglavlje izlaže kako pristupiti video materijalu kojeg se može pogledati na CRC Youtube Kanalu.

Dizajn prezentacije u **informativnim** tečajevima namijenjen je tome da vas **informira**. Dizajn prezentacije u **ovom** tečaju namijenjen je tome da vam otvori novi svijet : iskustvo **vještog življenja**, a specifično, vještinu da sami **sebe poučite bilo kojoj vještini** koju poželite. Kako bismo to postigli, koristimo neobičan oblik izlaganja.

Razvili smo **precizan jezik** za materijale za koje su iskustvo i testiranje pokazali da moraju biti dostupni kako bismo ispunili **naše obećanje** vama. Mnogo truda i provjera uloženo je u sam **jezik**: **semantiku** ili način na koji su stvari izrečene.

Na većini slajdova čitat ćemo tekst naglas, dok ćete vi te iste riječi u sebi pratiti. Molimo vas da **tekst na slajdovima čitate u sebi istovremeno dok ga slušate**. Povremeno ćemo zastati kako bismo **komentirali** pročitano, **demonstrirali** tehniku ili otvorili raspravu.

U bilo kojem trenutku, **ako ne razumijete upotrijebljenu riječ ili vam značenje pročitanog nije jasno, molimo vas da zaustavite videozapis i potražite termin u dobrom rječniku**. Ako imate komentar ili pitanje o pročitanom, **objavite** ga u komentarima.

Jedan od razloga zašto koristimo ovakav oblik prezentacije jest rješavanje sljedećeg problema: kada čitamo novu ili **kontraintuitivnu** ideju, često se dogodi da nakon čitanja cijelog odlomka moramo se vratiti na početak kako bismo **razjasnili** značenje onoga što smo pročitali.

Zapravo, dok sami čitamo novi materijal, često nam nije jasno značenje **početka** odlomka sve dok ne pročitamo **cijeli** odlomak. To se događa čak i s rečenicama, gdje smisao **početka** rečenice ponekad nije jasan dok ne dođemo do samog **kraja**.

U **„Vještom življenju“** ima **mnogo novih ideja**. U takvim slučajevima, **učinak** prvih nekoliko riječi rečenice, prvih rečenica u odlomku ili prvih odlomaka u poglavlju biva oslabljen.

Osoba koja ovaj materijal čita naglas **upoznata** je s temom koja se izlaže. Zahvaljujući tome, **tonusom glasa** možemo prenijeti značenje onoga što se čita, tako da ono bude jasno od samog početka. Osim toga, budući da se značenje prenosi tonom čitateljeva glasa, slušanje teksta **onako kako je zamišljen** pomoći će vam da izbjegnete pogrešno tumačenje materijala.

Ako ste ikada slušali autora kako čita vlastito djelo, znate da je **to** iskustvo često mnogo **bogatije** nego kada istu stvar čitamo sami sebi.

Štoviše, budući da ćete riječi čitati u sebi dok ih slušate naglas, ono što je rečeno dopire do vas putem **dva** osjetila: sluha i vida. Kombinacija čitanja u trenutku kada je značenje jasno od samog početka i korištenja dvaju osjetila rezultira **jasnoćom** i **učinkom** koji nisu dostupni kada sami po prvi put čitate nešto izazovno.

Također namjerno koristimo određenu dozu **ponavljanja**. To činimo jer, kako tečaj napreduje i kako ovladavate kasnijim materijalom, pregledavanje onoga što smo ranije pokrili **produbljuje značenje** i **učinak** tog ranijeg materijala.

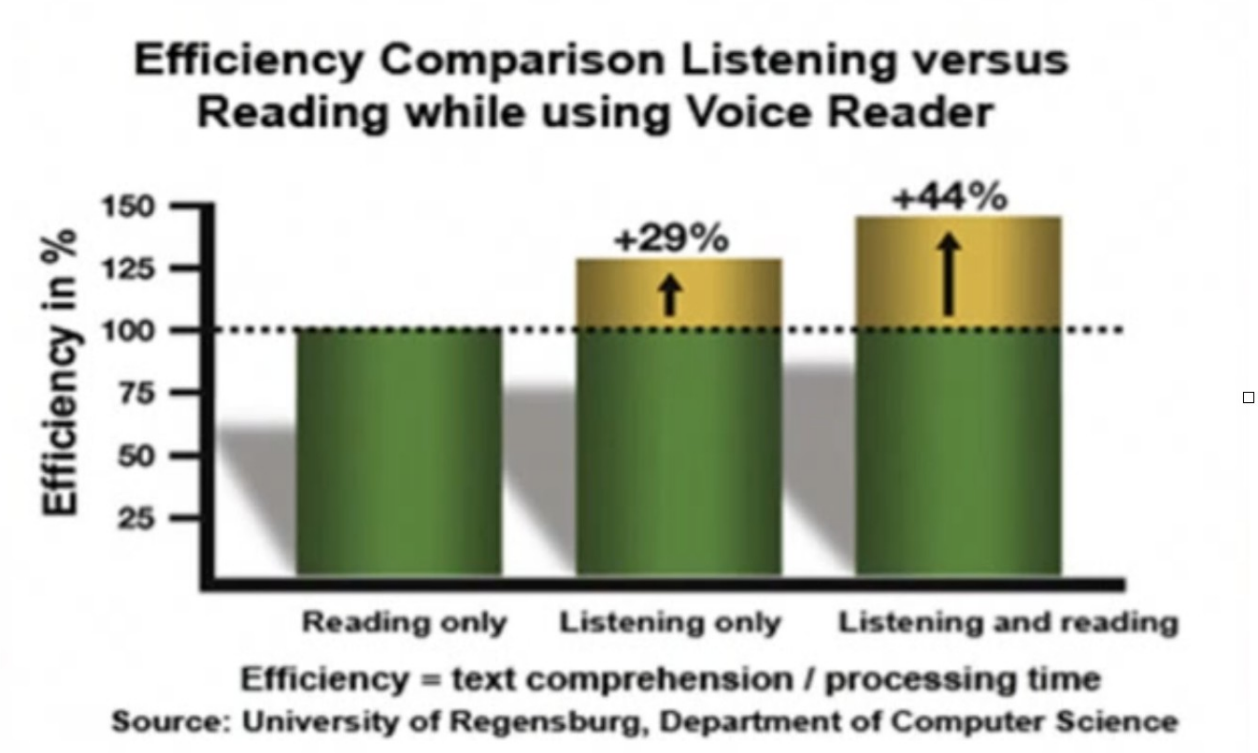

Kada slušate tekst koji se čita naglas dok ga istovremeno i sami čitate, dolazi do **povećanja** učinkovitosti razumijevanja od **44%** u odnosu na to da ga samo čitate. U toj je studiji ovo povećanje postignuto **računalno generiranim glasom** koji čita bez ikakvog **razumijevanja** sadržaja, za razliku od načina na koji će vam se materijal čitati u **ovom** tečaju.

Uz kombinaciju čitanja u sebi dok mi čitamo naglas, kao i uz druge tehnike učenja predstavljene u ovom tečaju, vaše razumijevanje materijala **neizmjerno će se povećati** u usporedbi s konvencionalnim metodama učenja.

Međutim: **u svakom trenutku tijekom ovog videa, ako čujete riječ čije značenje ne znate ili ne možete pratiti ono što je rečeno, zaustavite video i potražite riječi u dobrom rječniku. Ako je potrebno, postavite upit za pojašnjenje u komentarima.**

Ako to ne učinite, postoji velika šansa da nećete moći **primijeniti** materijal i nećete moći ostvariti **punu korist** od tečaja.

Učiti kako učiti

Najvažnija i najmoćnija stvar koju možete naučiti jest **kako učiti**. Jednom kada znate kako učiti, možete **sami sebe poučiti** bilo kojoj vještini koju želite. Ovo poglavlje predstavlja jednostavnu metodu za samopoduku **o bilo kojem** predmetu, tako da ga možete **praktično** primijeniti u svom životu.

Pomislili biste da je prva stvar kojoj bi vas u školi trebali naučiti upravo **kako proučavati**. Kako učiti stvari trebala bi biti **prva** stvar koju naučite; tada, kada znate kako **učiti**, možete **sami sebe poučiti** svemu što želite znati. Ako mislite da to ima **smisla** (a ima), onda **ne razumijete** kako škola zapravo funkcionira.

Evo **istine**: ljudi koji upravljaju obrazovnim sustavom **ne žele** da učite neovisno. Njih više zanima **kontrola** nego prenošenje znanja ili vještina. Oni vas namjerno čine **ovisnima** o školskom sustavu kako bi vas poučavali onome što **oni** žele da naučite i kako bi vas držali podalje od tema koje **ne žele** da naučite:

Na primjer, umijeća i znanosti **vještog življenja**.

Ako sumnjate u ovo, trebali biste pročitati nešto o **Johnu Tayloru Gattou**, uistinu sjajnom učitelju koji je **dva puta** devedesetih proglašen „Učiteljem godine“ u javnom školskom sustavu New Yorka.

Zatim su mu dali **otkaz** jer je svima počeo govoriti što se zapravo događa iza kulisa; zašto su naše škole u takvom **neredu** i zašto one zapravo – namjerno – **ne obrazuju** svoje učenike.

Poznat je po tvrdnji: „Škola je dvanaestogodišnja zatvorska kazna!“

Gatto je otkrio da **nijedna** javna škola nema sate ili tečajeve o tome kako proučavati ili kako učiti; jer njihova svrha nije pomoći vam da **učite**, već vas istrenirati da budete **poslušni**

autoritetu. On dokumentira dizajn i razvoj trenutnog obrazovnog sustava te **dokazuje** svoje tvrdnje pomoću **zapisa** samih arhitekata sustava javnog školstva. To nije **ezoterično znanje**: svatko može doći do istih zaključaka jednostavnim promatranjem i iskustvom.

Zapravo, samo **najbolje** privatne škole i fakulteti poput Harvarda uistinu obučavaju svoje studente znanstvenim metodama o tome **kako učiti**. To su škole društvene i ekonomske elite, pa oni **žele** da njihova djeca doista budu pametna – doista vješta – kako bi iste obitelji mogle nastaviti svoju dominaciju u društvu.

Pretpostavlja se da su **ta** djeca motivirana biti poslušna sustavu jer imaju **previše toga za izgubiti** ako to ne budu. Tako se potomcima **elita** daje prilika da doista postanu **mudri**, ako tako odluče. Svi ostali se namjerno drže u **neznanju** i njima se manipulira putem medija, financijskih kontrola i korporacija.

Usput rečeno, biti **mudar** ne znači samo znati **kako učiti**, već i **znati razmišljati** vlastitom glavom. Većina ljudi jednostavno formira **mišljenja** na temelju toga sviđa li im se nešto ili ne. **Razmišljanje** je vještina više razine. Poznavanje toga kako učiti dolazi prvo, jer morate znati kako učiti prije nego što sami sebe poučite **kako razmišljati**. A **sami sebe morate poučiti** kako razmišljati jer sama priroda samostalnog razmišljanja znači da je to jedna od onih stvari u životu koje vas **nitko** ne može naučiti – to morate dokučiti **neovisno**. To je još jedan razlog zašto trebate naučiti **kako učiti**.

Uz pomoć jednostavne metode koju ovdje predstavljamo, možete sami sebe poučiti **bilo kojem predmetu** ili vještini. Ne samo **teoriji** ili riječima o predmetu, već vještoj razini **praktične primjene**. Ako dosljedno primjenjujete ovu metodu, **dobit ćete** rezultat. Možda se isprva čini suhoparnom i dosadnom, ili previše mukotrpnom i intelektualnom.

Ali ponovimo još jednom: ako koristite metodu **„znanosti o učenju“** Vještog življenja, možete sami sebe poučiti **bilo kojoj vještini**. **Bilo kojem** predmetu ili vještini uopće!

Razmislite o tome – što biste **željeli** moći činiti, a što **ne možete** naučiti na svojoj trenutnoj razini vještine?

Naravno, sugerirali bismo vam da koristite metodu znanosti o učenju kako biste razumjeli i sami sebe poučili **Vještom življenju**. Ali, shvaćate što želim reći: čisto iz **općih principa**, **svatko** bi trebao naučiti kako učiti, kako **bi se mogao poučiti** bilo kojoj vještini koju želi.

Metoda samoučenja „znanost o učenju“ ima tri glavna dijela:

- Smještanje stvari u kontekst.
- Razjašnjavanje neshvaćenih termina.
- Modeliranje odnosa i funkcija.

Sada ćemo raspraviti o svakom od ovih dijelova, počevši sa smještanjem stvari u kontekst.

Ospredje i pozadina

Ispravan kontekst **nužan** je uvjet za svijest ili svjesnost o **bilo čemu**. Na primjer, nećemo biti svjesni crne mačke na crnom tepihu u crnoj sobi s ugašenim svjetlima u ponoć. Ta ista mačka **lako** je vidljiva na bijelom tepihu u bijeloj sobi u podne, za sunčanog dana.

Dakle, sve ima svoj odgovarajući **kontekst**, a taj je kontekst **ključ** za njegovo stvarno **značenje**. Svaka riječ, simbol, slika, zvuk, gesta, izraz lica, iskustvo, radnja, opažaj, rečenica, rasprava, osjećaj, ideja i namjera **postoje u nekom kontekstu**. Kada ih držimo u **pogrešnom** kontekstu, promašujemo **pravo značenje** i postajemo zbunjeni ili frustrirani. Kada ih držimo u **ispravnom** kontekstu, **vidimo** pravo značenje i doživljavamo „Aha!“ moment – trenutak **uvida u stvarnost**.

Na primjer, **svatko** ima iskustvo škole. Ako to iskustvo pokušamo smjestiti u kontekst **učenja**, ono nema smisla te se osjećamo zbunjeno i frustrirano. Ali čim pročitamo ili čujemo Johna Taylora Gattoa, shvaćamo da bismo svoje iskustvo škole zapravo trebali smjestiti u kontekst **mehanizma društvene kontrole**. Aha! **Sada** sve ima smisla i možemo razumjeti da, ako želimo postati mudri, moramo **preuzeti odgovornost** za vlastito obrazovanje.

Slično tome, ako pokušamo smjestiti svoje **životno iskustvo** u kontekst uobičajenog materijalističkog shvaćanja, ono nema smisla te se osjećamo zbunjeno i frustrirano. Ali ako život promatramo u kontekstu **vještog življenja**, doživjet ćemo ne jedan, već **mnoge** „Aha!“ trenutke dok stječemo uvide u **stvarni smisao** našeg postojanja i djelovanja.

Isto tako, **svo** učenje treba promatrati u kontekstu **stjecanja vještine**. Sam proces stjecanja vještine **također** je vještina po sebi.

Kada želimo čitati knjigu, podignemo je prema svjetlu. Zašto? Zato što ne možemo čitati u mraku; potreban nam je **kontekst** svjetla da bismo vidjeli stranicu. Slično tome, ako imamo poteškoća s razumijevanjem ili **primjenom** nekog predmeta, to je zato što njega, ili neke njegove dijelove, držimo u **pogrešnom kontekstu** ili u pogrešnom odnosu prema drugim dijelovima.

Pronalaženje pravog konteksta istovremeno je i **znanost** i **umjetnost**. Tema **konteksta** pojavljivat će se iznova dok budemo prolazili kroz materijale o **vještom življenju**. Ako već sada osjećate njezinu važnost i želite naprednu obuku, kasnije ćemo ponuditi poveznice na naše **izvorne materijale**. Ali svatko može razumjeti razliku između ospredja i pozadine, **sadržaja** i **konteksta**. Ako nešto ne možete dokučiti, pokušajte to staviti u drugi kontekst.

Dakle, evo prvog principa Znanosti o učenju:

Ako se osjećate zbunjeno ili frustrirano oko učenja, razumijevanja ili činjenja nečega, držite to u neprimjerenom kontekstu.

Ostatak ovog poglavlja donosi praktične savjete o tome kako riješiti kontekstualne probleme tijekom učenja. Znanje o vještom življenju vrlo je znanstveno i precizno. Kako bismo **vam** prenijeli to znanje, moramo pronaći način za definiranje i komuniciranje **preciznih koncepata**. Stoga je prvo područje sadržaja i konteksta u **definicijama termina**.

Pogrešno shvaćena terminologija

Svako slovo, riječ, simbol, brojka – čak i grafički raspored teksta – ima **specifično značenje** i **definiciju**. Ako ne možete **citirati** definiciju, **ne znate** značenje terminologije. Drugim riječima, **nagađate** – a vjerojatno ćete pogoditi krivo.

Pogrešno shvaćena terminologija može vas **spriječiti** u hvatanju smisla predmeta i **odvratiti** vas od učenja kako ga vješto primijeniti. Zapravo, **glavni razlog zašto učenik postane obeshrabren i odustane od proučavanja neke vještine jesu pogrešno shvaćeni termini.**

Postoji razlika između **pogrešno shvaćenih** i **neshvaćenih termina**. Svatko zna, kada vidi matematičku jednadžbu ili dugačku riječ poput „Prijestolonasljednikovica“, da je **ne razumije**. Tada definiciju može potražiti u rječniku ili na tražilici.

No, kada **mislimo** da razumijemo značenje riječi ili simbola, a zapravo ga **ne razumijemo**, tada smo u **nevolji** jer ćemo samo proći pored njih, ne prepoznajući da smo u **krivu**. To je definicija **pogrešno shvaćenog termina**.

Velik dio terminologije koja se koristi u materijalima na razini stručnjaka za bilo koji predmet – uključujući i **Vješto življenje** – iznimno je specijaliziran, znanstven ili tehnički. Termini koji potječu iz drugih jezika i kultura možda **nemaju** izravni ekvivalent u hrvatskom jeziku. Neki termini koji se koriste u proučavanju **Vještog življenja** toliko su **bremeniti značenjem** da je potrebna opsežna rasprava s zamršenom logikom kako bi ih se definiralo i razumjelo do točke u kojoj ih možete vješto **primijeniti**.

Ali većinu tehničkih termina **lako prepoznajemo** kao **neshvaćene termine**, pa ih je lako uočiti i razjasniti. Većina **pogrešno shvaćenih termina** su **jednostavne riječi** koje određuju odnose: kao što su *i, dakle, ako, takav, taj, koji, iako* i tako dalje. **Mislimo** da znamo što te riječi znače, ali pomnim ispitivanjem otkrit ćemo da je naš pojam o njihovu značenju toliko **nejasan** da ih ne možemo koherentno **definirati**. Te male **relacijske riječi** najčešći su **pogrešno shvaćeni termini.**

Simptomi pogrešno shvaćenih termina

Glavni simptom pogrešno shvaćene terminologije jest **nesposobnost vješte primjene predmeta ili informacija koje proučavate.**

Ostali simptomi pogrešno shvaćenih termina uključuju pad **svjesnosti** ili gubitak **razumijevanja**; osjećate da informacije koje proučavate nemaju **smisla**; zaboravljivost, gubitak **kratkoročnog pamćenja** ili gubitak razumijevanja materijala odmah nakon što je predstavljen ili pročitan. Također se možete osjećati umorno, pospano, zijevati, biti rastreseni, sanjivi, osjećati vrtoglavicu, ošamućenost, napetost, nedostatak daha, opijenost, povučenost, strah, paniku, paranoju, bijes, ratobornost ili buntovnost kada **ne postoji stvarni razlog** za takve osjećaje.

Možete imati poteškoća s **očima**: stranica se čini **praznom** ili izgleda **tamno**; osjećate kao da vam je nešto u očima ili vidite sjene koje se kreću u vašem perifernom vidu. Možete osjetiti **snažan iracionalni nagon** da ometate nastavu, prekinete učenje, zatvorite knjigu ili pobjegnete iz učionice ili drugog okruženja za učenje. Neki ljudi mogu osjetiti želju da **projiciraju svoja nevažna osobna mišljenja** ili **negativne emocionalne reakcije** na materijal, predavača ili učitelja.

Svi ovi simptomi imaju jedan te isti uzrok: **naišli ste na pogrešno shvaćen termin ili simbol i prošli ste pored njega, a da ga niste ispravno definirali.**

Pronalaženje pogrešno shvaćenih termina

Kada pokušavate nešto naučiti i uočite **simptome** pogrešno shvaćenih termina – **stanite**. Prvo osvijestite **stvarni uzrok** tih simptoma, a zatim se **vratite** i **pronađite** svoje pogrešno shvaćene termine kako biste ih mogli potražiti i **razjasniti**.

Pogrešno shvaćeni termini uvijek će se nalaziti **prije** točke na kojoj ste iskusili simptome. **Vratite se** na mjesto gdje ste se još dobro snalazili i sve jasno razumjeli. Zatim prolazite kroz materijal vrlo pažljivo – riječ po riječ – sve dok ne pronađete termin koji **ne možete definirati**. **To** je vaš pogrešno shvaćen termin. Možda ih ima više. Zapišite svoje pogrešno shvaćene termine kako biste ih mogli sustavno razjasniti.

Razjašnjavanje pogrešno shvaćenih termina

- **Potražite termin** u dobrom rječniku, enciklopediji, tehničkom priručniku ili izvornom izvoru gdje možete pronaći dobru definiciju.
- **Pregledajte definicije** dok ne pronađete **onu točnu** koja se primjenjuje u **kontekstu** u kojem se termin koristi.
- **Sastavite nekoliko vlastitih rečenica** koristeći taj termin u **točnom značenju** koje ste pronašli u izvornom kontekstu.

- Ako **definicija** uključuje **druge** termine koje ne razumijete, **potražite i njih**, sve dok vam definicije **svih** termina ne postanu **apsolutno jasne**.

Sada prođimo kroz **demonstraciju** kako razjasniti pogrešno shvaćen termin.

Recimo da želim razjasniti riječ **"u"** u rečenici „Riba je u moru“. Ne znam što ona tu točno znači. Mogu li citirati definiciju?

Dakle, upotrijebimo **alate za učenje**. Potražimo u rječniku riječ **"u"**. Što ona znači u **ovom kontekstu**? „Označava da se nešto nalazi ili biva **unutar čega**, **u granicama ili opsegu čega**“? Mislim da je to to. To zvuči prilično dobro; ali pogledajmo i ostale da budemo sigurni. „Kretanje prema unutrašnjosti nečega“? Ne, ovdje riba već jest tamo, ne kreće se unutra. „Uključivanje ili pristupanje nekoj skupini“? Ne. „Svojstvo neke sredine“? Ne.

Dakle, znamo da se riba „nalazi unutar granica ili opsega“ mora. U redu? „Riba je u moru“.

Evo vlastitih rečenica: „Definicija je **u** rječniku. Stol je **u** sobi.” To nije baš originalno, ali poslužit će da pokaže kako sastavljamo rečenice kako bismo učvrstili razumijevanje. Ima li **još nekih** termina u ovoj definiciji koji su neshvaćeni? Siguran sam da bismo mogli pronaći neke, ali nećemo sada. Dakle, to je to; tako se razjašnjava pogrešno shvaćen termin.

Dobrobiti znanosti o učenju

Ako pažljivo prođete kroz ovu „Znanost o učenju“ i primijenite je u vlastitom proučavanju, primijetit ćete **nagli porast** u svom razumijevanju – a posebno u svojoj sposobnosti da materijale **vješto primijenite**. **Razjašnjavanje pogrešno shvaćenih termina** u početku može ići sporo; ali ubrzo će se vaša brzina čitanja povećati iznad svega što ste smatrali mogućim.

Prema našem iskustvu, potpuno razumijevanje i sposobnost primjene materijala **„Vještog življenja“** ovisi o vašem korištenju tehnika iz ovog poglavlja. Nemojte mi vjerovati na riječ, već odvojite vrijeme kako biste eksperimentirali s našim metodama i sami **iskusili** njihove **dobrobiti**!

Ontologija

Ontologija – kraljica znanosti; znanost o bitku; znanost nad znanostima.

Ako želite stvoriti novu znanost, kako ćete to učiniti? Pomoću ontologije. Dakle, ontologija, znanost o bitku i postajanju, najviša je razina znanja koja postoji. Zato je ona jedinstveno kvalificirana za prevođenje mudrosti Istoka u termine koji su razumljivi jeziku Zapada.

Praktično govoreći, naši zapadni jezici moraju biti prošireni i poboljšani kako bi obuhvatili koncepte koji se razotkrivaju u istočnjačkoj mudrosti. To nije slučajno: kao što smo ranije govorili u prethodnim epizodama ove serije, znanje o bitku i postajanju namjerno je zakopano u diplomskim i postdiplomskim programima, tako da većina ljudi nikada ne dođe do njega, niti ga ikada dotakne.

Želimo omogućiti pristup ontološkom znanju jer se **upravo tako mijenja vlastiti bitak**. A ako želite učiniti bilo što značajno u životu, morate biti sposobni to učiniti; morate biti sposobni svjesno i znanstveno promijeniti svoj bitak u točno ono što želite da on bude. Tako se dostiže **razina genijalnosti** i kompetencije u bilo kojem polju; a budući da ovdje govorimo o **postajanju genijem**, to znači da je u konačnici jedino tijelo znanja koje će nam biti korisno – ontologija.

Dakle, što je ontologija? To je vrlo ezoterična tajna, stoga ćemo vas postupno uvoditi u nju. Do sada smo pokrili **duplikaciju**, a potom i **razumijevanje**. Sada počinjemo raspravljati o **analizi** – i to ne bilo kakvoj analizi, već **ontološkoj analizi** – analizi bitka. A kako to radimo? Radimo to koristeći termine – terminologiju, riječi i simbole o predmetu.

Ako ste ispravno **duplicirali** predmet – napravili savršenu kopiju istog u vlastitom umu – i ako ste potom prošli kroz njega i **razumjeli** taj predmet metodama koje smo dali u prethodnom poglavlju, dobivate ono što je poznato kao **taksonomija** tog predmeta. To je strukturirani popis termina, poznat i kao **terministički zaslon**, u kojem su svi relevantni termini discipline koju proučavate raspoređeni u slijed hijerarhijskih odnosa koji se aktivno mogu koristiti za predviđanje uzroka i posljedica u tom specifičnom polju.

Sljedeći korak je **ontološka analiza** tih odnosa; a cilj toga je stvoriti kontekst – **ontološki kontekst** za vaše **ontičko iskustvo** tog polja – i to je ono što vam daje **bitak genija** u tom području.

Znam da ne znate o čemu pričam [smijeh], ovo je nova tema za gotovo svakoga. Ali nadajmo se da će vam materijal koji slijedi dati pregled ontologije i ontike koji vam je potreban za razumijevanje. Ovo je **srž** naše metode **postajanja genijem**.

Pogledajmo sada pobliže znanost o ontologiji, a u sljedećem poglavlju proći ćemo kroz stvarni primjer kako provesti ontološku analizu.

Prvo trebate znati što je ontologija i kako se uklapa u širu sliku našeg programa „**Vješto življenje: Postajanje genijem**“. Prije svega, postoje **četiri faze** postajanja genijem.

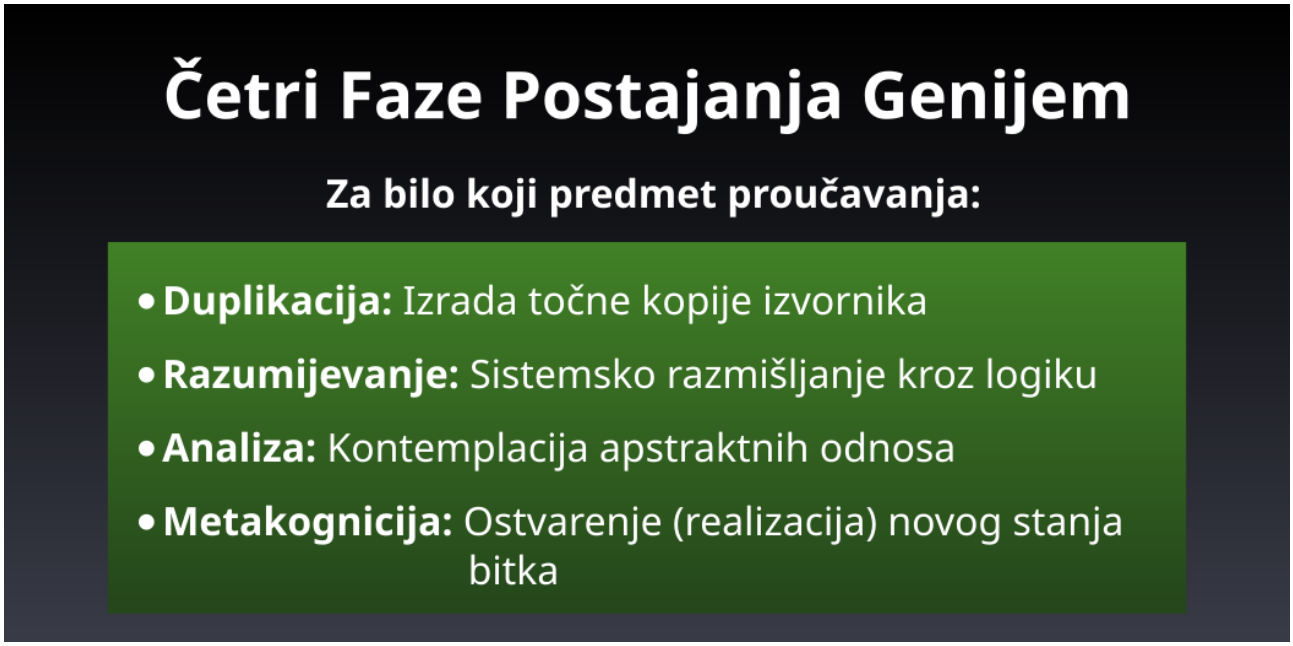

Za bilo koji predmet, **duplikacija** je prva faza. To znači izradu točne kopije izvornika traženjem definicija i upoznavanjem sa svim značenjima važnih termina.

Sljedeća faza je **razumijevanje**, koje definiramo kao **sistemsko razmišljanje kroz logiku**. U praksi to znači da generirate **rukom pisane** sažetke, nacrte, izlaganja i, na koncu, mentalnu mapu predmeta iz vlastitog znanja – bez provjeravanja izvornika. Zašto? Zato što već imate savršenu kopiju izvornika u sebi, zar ne? Tek nakon toga to provjeravate s izvornikom kako biste bili sigurni da ste sve doista pravilno razumjeli.

Iduća faza je analiza – **ontološka analiza** – analiza u smislu bitka. Kako to radimo? Kontempliramo o apstraktnim odnosima među entitetima u našem modelu te ih ucrtavamo u specifičnu vrstu grafikona, koji ćemo vam predstaviti u ovom poglavlju, a detaljno objasniti u sljedećem.

I konačno, dolazimo do faze zvane **metakognicija**, u kojoj **ostvarujete novo stanje bitka** temeljeno na vašem proučavanju materijala.

Sada ću još jednom proći kroz razliku između **konvencionalnog shvaćanja** naspram **ontološkog/ontičkog shvaćanja**.

U konvencionalnom shvaćanju, **posjedovanje** (imati) se smatra najvažnijom stvari. Morate nešto **imati** kako biste s tim mogli nešto **učiniti**; čineći nešto, dobivate priliku o tome **razmišljati**, a na koncu to i **znati**. Konačno, možda se negdje daleko nalazi **bitak**; ali u to nismo baš sigurni jer nemamo odgovarajuću terminologiju niti poduku o bitku.

U vedskoj i sanskrtskoj terminologiji to se naziva *āroha-pantha* – uzlazni put. Uzlazno znanje znači gradnju poput piramide, razinu po razinu, na temelju onoga što se događalo u prošlosti. Ovo je vrlo važna definicija. Dakle, time što nešto **imamo**, možemo nešto **učiniti**, zatim o tome možemo **razmišljati**, pa možda nešto i **saznati**. I konačno, možda nakon dugo vremena, možemo promijeniti svoj **bitak**. No, to je vrlo neučinkovito, troši puno vremena i energije te je **podložno pogreškama**, jer ne postoji način da se izvrši povratna provjera i vidi je li bitak koji postajete doista onaj koji želite biti.

Pogledajmo sada ontičko/ontološko shvaćanje; ono je, naravno, potpuno obratno. Počinjemo od **bitka**. Jednom kada odredimo vrstu bitka koju želimo imati, tada možemo razumjeti **znanje** koje nam je potrebno, **razmišljanje** koje moramo usvojiti i **djelovanje** kako bismo manifestirali to stanje bitka. I konačno, na samom kraju puta, automatski dolazimo do **posjedovanja** koje taj bitak donosi.

Prednost ovoga je u tome što su, jednom kada krenete od **bitka**, znanje, razmišljanje i ostalo **prirodne posljedice** te početne točke. Vi **stvarate uzrok**, a taj uzrok ima svoj **prirodni učinak** prema zakonima prirode. Jednom kada se taj uzrok pokrene, zapravo ne postoji ništa što ga može zaustaviti.

U istočnjačkoj terminologiji to se naziva *avāroha-pantha*: silazni put, silazno znanje. Prednost je, naravno, u tome što već znamo koji bitak pokušavamo dosegnuti, pa imamo način da provjerimo svaku sljedeću fazu – kako bismo vidjeli je li u skladu s bitkom koji želimo – te je ispravimo. Ontičko i ontološko shvaćanje mnogo je **učinkovitije**. Silazni put zapravo je mnogo **lakši** od uzlaznog; jedino što nam nedostaje jest **znanje o bitku** kako bismo ga mogli primijeniti. Stoga, steknimo nešto od tog znanja.

Evo definicije ontologije. Ontologija je imenica nastala od korijena onto-, iz grčkog ών, ōn, ώντος, ōntos, što znači „bitak“ ili „ono što jest“, i -λογία, -logia: znanost, proučavanje ili teorija. Dakle, ontologija je **teorijsko i filozofsko proučavanje** prirode bitka, postajanja, postojanja ili stvarnosti, kao i temeljnih kategorija bitka i njihovih odnosa.

Drugim riječima, vaša je ontologija poput **mape onoga što može biti**. Vi doista ne možete dosegnuti nijedno stanje bitka koje se nalazi izvan vaše ontologije: izvan kategorija koje ste uspostavili za mogućnosti postojanja i mogućnosti stvarnosti. To znači da su **ograničenja vaše ontologije ujedno i ograničenja vašeg bitka**.

Ovo je iznimno važna točka. Ako želimo **razvijati** svoj bitak, ako želimo postati **više** nego što smo sada, više nego što smo **završili bivajući** – ili ono što smo postali manje-više slučajno – ako želimo **postati** nešto s **namjerom**, morat ćemo rasti. Morat ćemo promijeniti svoj bitak, **proširiti svoj bitak**. To znači da ćemo morati **proširiti svoju ontologiju**: proširiti svoje znanje o mogućim stanjima bitka, a možda i promijeniti svoj sustav vrijednosti u pogledu toga koje je od tih stanja najvrjednije.

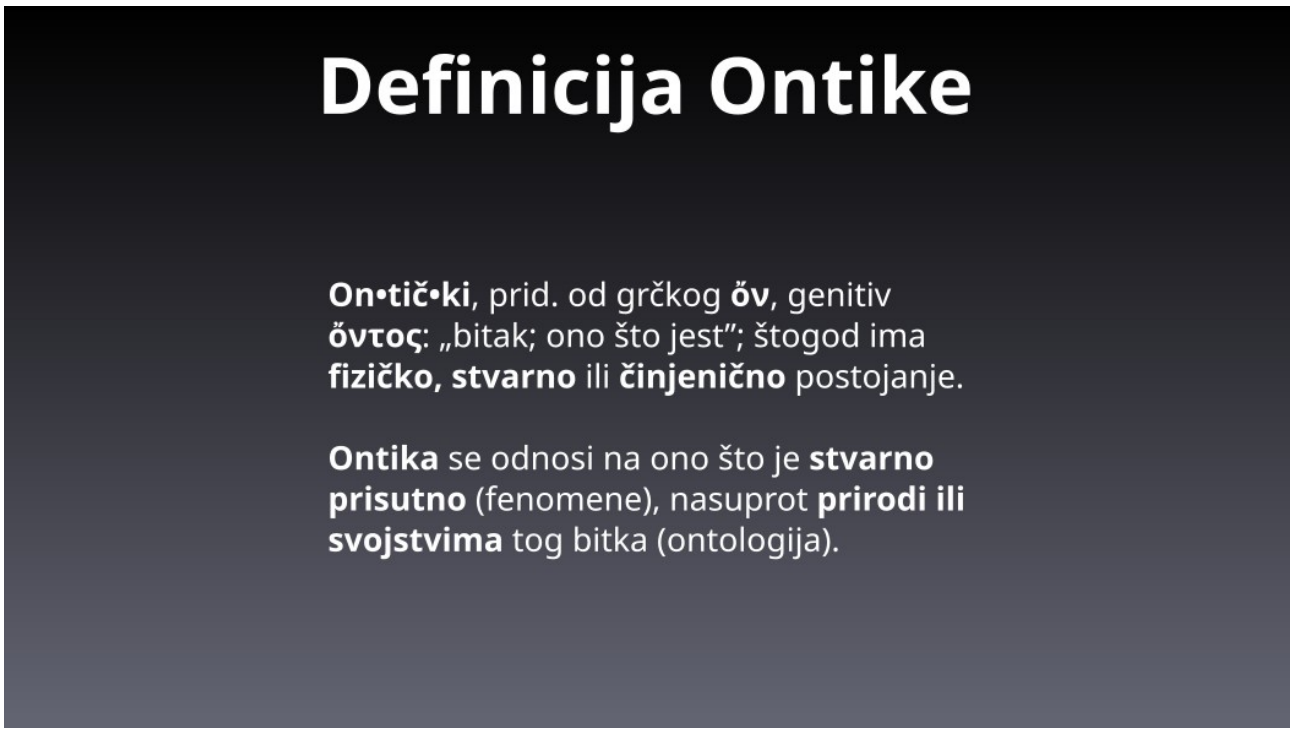

Pogledajmo sada definiciju ontike. **Ontički** je pridjev, a **ontika** je srodna imenica; ponovno od grčkog ών, čiji je genitiv ώντος – „bitak“: ono što jest. No, u ontici se bavimo onime što ima **fizičko, stvarno ili činjenično postojanje** na bilo kojoj razini. Drugim riječima, ontika se odnosi na ono što je stvarno prisutno – na **fenomene**, nasuprot prirodi ili svojstvima tog bitka, čime se bavi ontologija.

Ontologija je više analitička znanost; ontika je iskustvena znanost. U tu razliku – razliku između ontologije i ontike – ući ćemo vrlo duboko u ostatku ovog poglavlja.

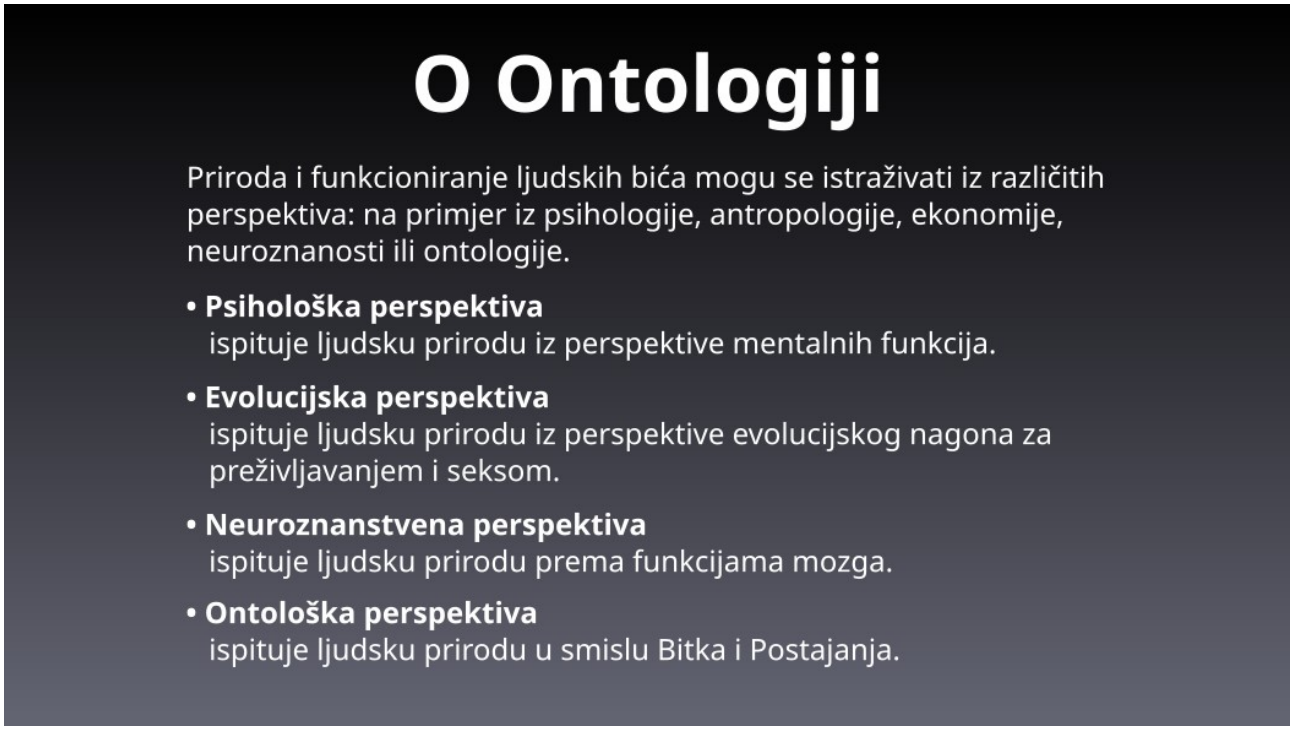

Razgovarajmo još malo o ontologiji. Ontologija je općenito **znanost o bitku**; no ovdje se bavimo ontologijom *ljudskih bića* (prirodom i funkcijom bitka za ljudska bića). Točnije, bavimo se **ontologijom genija** (prirodom i funkcijom *bitka* genija te *djelovanjem* inteligencije na razini genija). **Ono tko vi jeste dok bivate genijem** oblikuje vašu percepciju, emocije, kreativnu maštu, razmišljanje, planiranje i, posljedično, vaše postupke u prakticiranju te genijalnosti.

Drugim riječima, to je pristup odozgo prema dolje; to je **ontološki pogled** na bitak. Tko god vi **bili** u svom **bitku**, to će **oblikovati** vaše misli, osjećaje, postupke i tako dalje. To će utjecati na vaše znanje, jer bilo što što se pojavi izvan vašeg raspona bitka, nećete moći prepoznati. To može biti tu, točno ispred vas; a vi to nećete ni vidjeti.

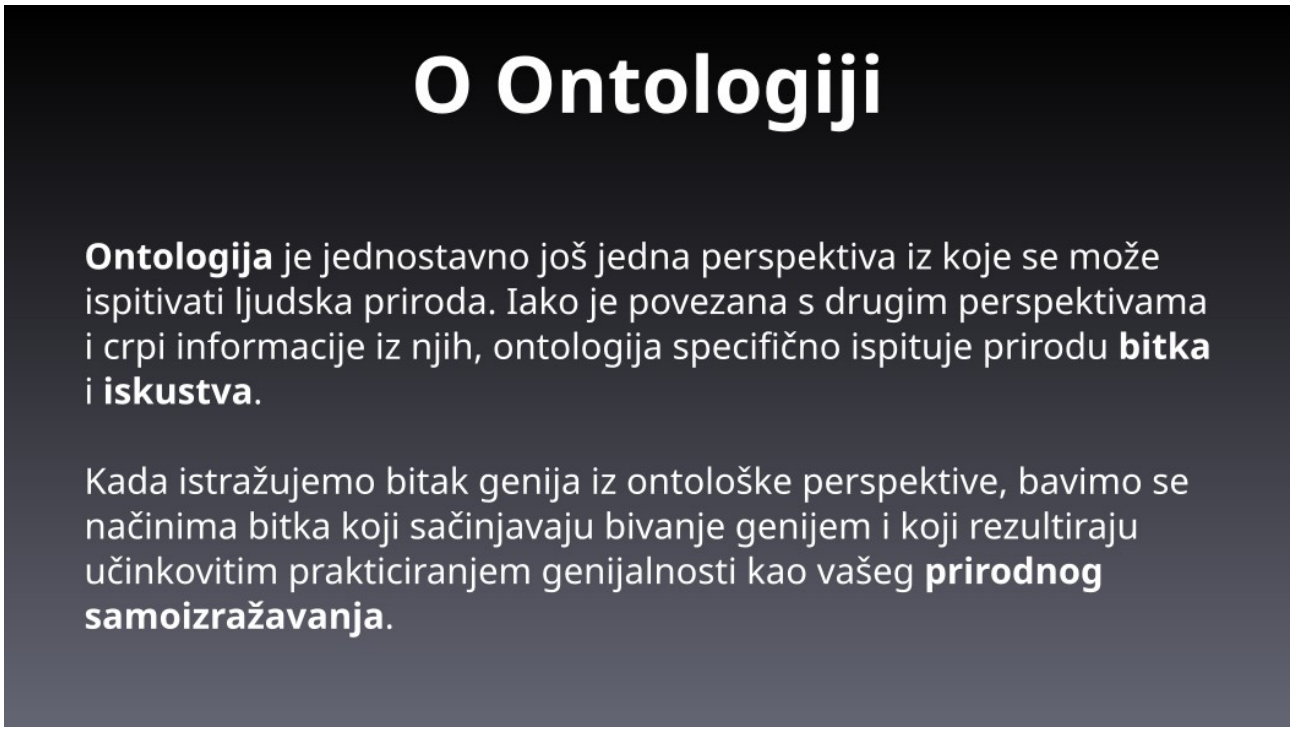

Ontologija je jedan od načina promatranja ljudskog bitka. Priroda i funkcioniranje ljudskih bića mogu se istraživati iz različitih perspektiva: na primjer, iz psihologije, antropologije, ekonomije, neuroznanosti ili ontologije. **Psihološka perspektiva** ispituje ljudsku prirodu iz kuta mentalnih funkcija; **evolucijska perspektiva** ispituje ljudsku prirodu kroz evolucijski nagon za preživljavanjem i seksom; **neuroznanstvena perspektiva** ispituje ljudsku prirodu prema funkcijama mozga, dok **ontološka perspektiva** ispituje ljudsku prirodu u smislu bitka i postajanja.

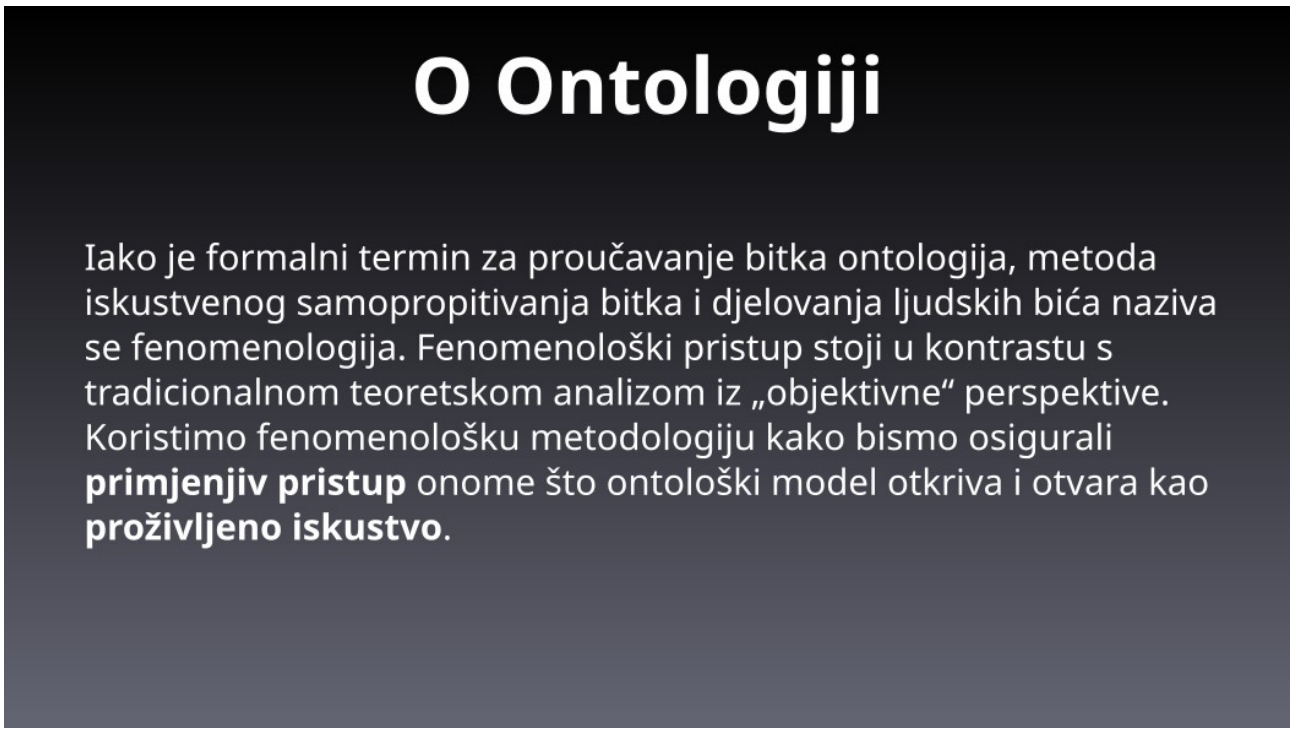

Dakle, ontologija je jednostavno još jedna perspektiva iz koje se može ispitivati ljudska priroda. Iako je povezana s drugim perspektivama i crpi informacije iz njih, ontologija specifično ispituje **prirodu bitka** i **iskustva** unutar ontičkog dijela ontologije. Kada istražujemo bitak genija iz ontološke perspektive, bavimo se načinima bitka koji sačinjavaju bivanje genijem i koji rezultiraju učinkovitim prakticiranjem genijalnosti kao vašeg **prirodnog samoizražavanja**.

Drugim riječima, nema nikakve koristi od pokušaja **imitiranja** genija. Primjerice, kada bismo prikupili svu moguću građu o Einsteinu i proučili sve o njemu – njegov stil života, njegove postupke, ono što je radio svaki dan, kako je vezao cipele ili se češljao – a zapravo se i nije baš češljao [smijeh] – možda biste uzgojili tu divlju Einsteinovu frizuru i počeli nositi odijela od tvida. Hoće li vas to učiniti genijem? Ne, žao mi je, to će vas učiniti samo **imitacijom** genija, a svi mrze pozere. Svi mrze nekoga tko se samo pretvara, nekoga tko želi biti nešto što zapravo nije.

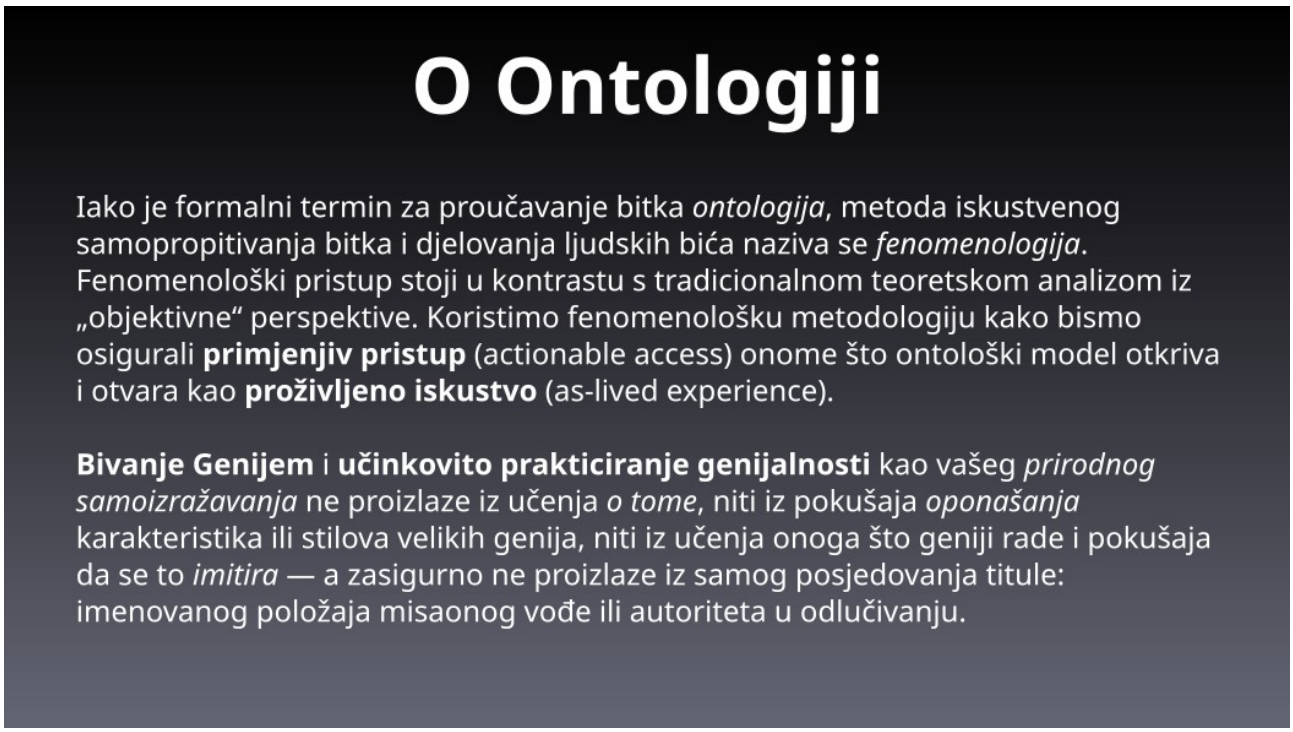

Kako onda **zapravo** postajemo genijem? Istražimo to malo dublje. Iako je formalni termin za proučavanje bitka **ontologija**, metoda iskustvenog samopropitivanja bitka i djelovanja ljudskih bića naziva se **fenomenologija**. Fenomenološki pristup stoji u suprotnosti s tradicionalnom teoretskom analizom iz „objektivne“ perspektive – što god to bilo. Koristimo fenomenološku metodologiju kako bismo osigurali p**rimjenjiv pristup** onome što ontološki model otkriva i otvara kao **proživljeno iskustvo**.

To je ontika, ljudi. Ontologija će nas naučiti **o** vrsti bitka koji želimo, ali ontika je zapravo izlazak u svijet i **proživljavanje** tog bitka na vlastitoj koži. Dakle, oni idu ruku pod ruku; doista se ne mogu razdvojiti. Heidegger je bio poznat po izjavi: „Ontologija je moguća samo kao fenomenologija“, drugim riječima, kao ontika. Možete imati ontologiju kao lijepu teoretsku znanost o bitku, ali bez ontike nećete pronaći **pristup**, ključ za njezino stvarno **manifestiranje** kao fenomena, kao stanja bitka.

Nadalje, **bivanje genijem** i **učinkovito prakticiranje genijalnosti kao vašeg prirodnog samoizražavanja** ne proizlaze iz učenja *o* tome i pokušaja *oponašanja* karakteristika ili stilova velikih genija, niti iz učenja onoga što geniji rade i pokušaja da se to imitira – a *zasigurno* ne iz samog posjedovanja titule, imenovanog položaja misaonog vođe ili autoriteta u odlučivanju.

Posjedovanje (*havingness*) je najniža stvar na ljestvici bitka. Uzmimo, recimo, nekog idiota i kažemo mu: „U redu, ti si sada profesor emeritus i predstojnik katedre za fiziku“, hoće li on doista biti genij? Ne, to je kao da psa odjenete u kralja. Možete tom glupom psu ponuditi sve što se nudi kralju, ali čim bacite kost, on će skočiti s prijestolja i potrčati za njom. Ne možete izvući „psa iz psa“ bez promjene njegovog bitka. On mora postati nešto **više** da bi

bio pravi kralj. Mi moramo postati nešto **više** od onoga što već jesmo da bismo postali pravi genij, i to je nemoguće imitirati.

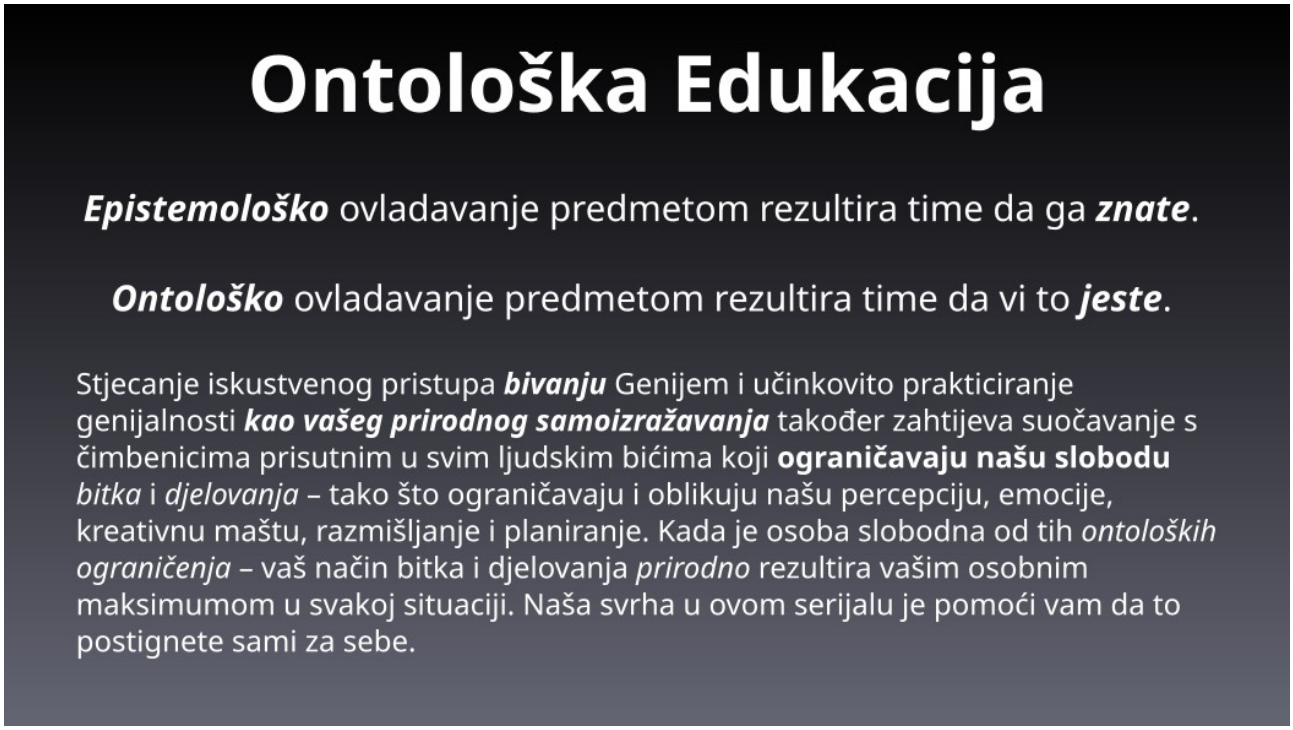

Ono što je potrebno naziva se **ontološko obrazovanje**, nasuprot epistemološkom obrazovanju koje je samo **znanje o nečemu**. Epistemološko ovladavanje predmetom rezultira time da vi **o njemu znate**; ontološko ovladavanje predmetom rezultira time da vi to **jeste**. Stjecanje iskustvenog pristupa **bivanju** genijem i učinkovito prakticiranje genijalnosti **kao vašeg prirodnog samoizražavanja** također zahtijeva suočavanje s čimbenicima prisutnim u svim ljudskim bićima koji **ograničavaju našu slobodu** bitka i djelovanja – tako što ograničavaju i oblikuju našu percepciju, emocije, kreativnu maštu, razmišljanje i planiranje. Kada je osoba slobodna od tih *ontoloških ograničenja*, vaš način bitka i djelovanja *prirodno* rezultira vašim osobnim maksimumom u svakoj situaciji. Naša svrha u ovom serijalu je pomoći vam da to postignete sami za sebe.

Drugim riječima, to je pristup odozgo prema dolje. Dok se pristup odozdo prema gore temelji na prošlosti – gdje ono što sam radio u prošlosti postaje temelj za sljedeću stvar, a to pak temelj za nešto drugo, i tako sve do sadašnjosti u kojoj djelujemo i jesmo ono što je rezultat naših prethodnih aktivnosti – mi ćemo umjesto toga usvojiti pristup **usmjeren prema budućnosti**, ontološki pristup: „To je ono što želim **biti** u budućnosti, a sada – kako da svoje znanje, razmišljanje, djelovanje i posjedovanje uskladim s tim kako bih to doista **postao**?“ Put na koji se to uči je **ontološko obrazovanje**. O tome ćemo puno razgovarati i raditi na tome, pa se naviknite na tu ideju.

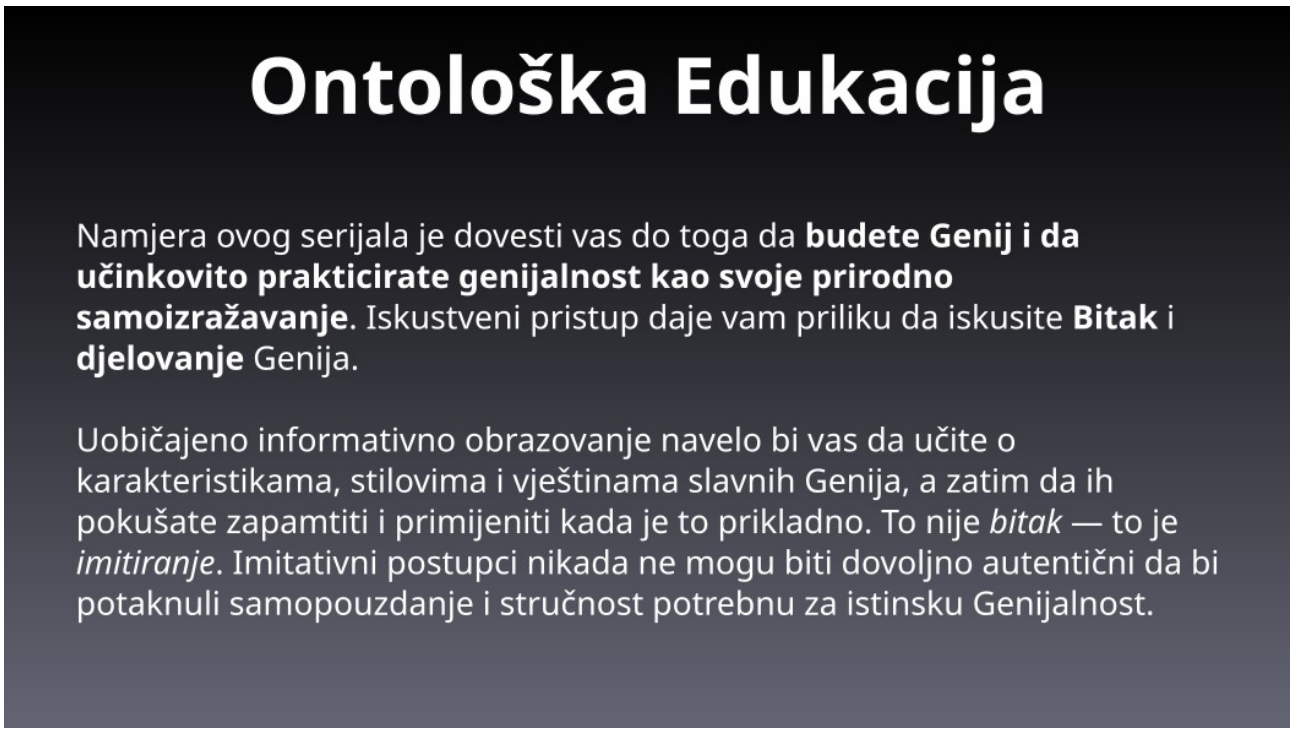

Namjera ovog serijala je dovesti vas do toga da **budete genij i da učinkovito prakticirate genijalnost kao svoje prirodno samoizražavanje**. Iskustveni pristup daje vam priliku da iskusite **bitak** i **djelovanje** genija. Drugim riječima, želimo da sve što naučite u ovom serijalu **doista primijenite**. Neće biti testova. Nema kvizova, neće vas zvati nikakvi akviziteri; ne tražimo donacije niti članstvo. Možda pokoju dobru povratnu informaciju, da, ali nećete postati dio neke organizacije ili nečeg sličnog, osim ako to sami ne želite.

Ono što doista želimo jest da uzmete ovo znanje i praktično ga upotrijebite u svom životu. To je pravo iskustveno učenje. Ne onakvo kakvom su vas učili u školi – upravo suprotno od onoga što su vas učili u školi. Morat ćete se „odučiti“ od toliko stvari koje vas koče. To su uglavnom loše navike učenja iz vašeg prethodnog školovanja i takozvanog obrazovanja, koje vas je samo poučavalo kako da prođete kroz školu, a ne kako da doista **učinite** išta praktično u životu.

Stoga je cilj iskustvenog ontološkog obrazovanja osposobiti vas da doista **činite** stvari o kojima učimo; a to je potpuno drugačiji pristup, pristup **usmjeren prema budućnosti**, pristup **„odozgo prema dolje“** koji počinje od bitka.

Uobičajeno informativno obrazovanje navelo bi vas da učite o karakteristikama, stilovima i vještinama slavnih genija, a zatim da ih pokušate zapamtiti i primijeniti kada je to prikladno. To nije bitak, to je imitiranje. Imitativno djelovanje nikada ne može biti dovoljno autentično da bi potaknulo samopouzdanje i stručnost potrebnu za istinsku genijalnost.

Einstein je osmislio svoju teoriju relativnosti, a da nikada nije kročio u fizikalni laboratorij – **to je genijalnost**. Nisu mu trebali nikakva skupa mjerna oprema, akceleratori čestica ili slične stvari. On je to domislio svojom inteligencijom. Zašto? Kako je to mogao? Zato što je

on već **bio genij**, pa su se znanje i razmišljanje koji proizlaze iz bitka genija prirodno manifestirali u njemu.

Vidite li koliko je ovaj pristup proaktivan? Nije kao da učite samo zato da biste išli u školu kako biste postali genij. To je smiješno! To je kao da idete u školu kako biste naučili razmišljati svojom glavom. U školi nikada nećete naučiti razmišljati svojom glavom; oni to aktivno obeshrabruju – kaznit će vas zbog toga. Ali ako sami odete usred šume i tamo počnete pokušavati naučiti kako razmišljati, tada možete naučiti razmišljati svojom glavom. To je jedna od onih stvari koje možete naučiti **samo čineći** ih. To je cijela bit ove knjige.

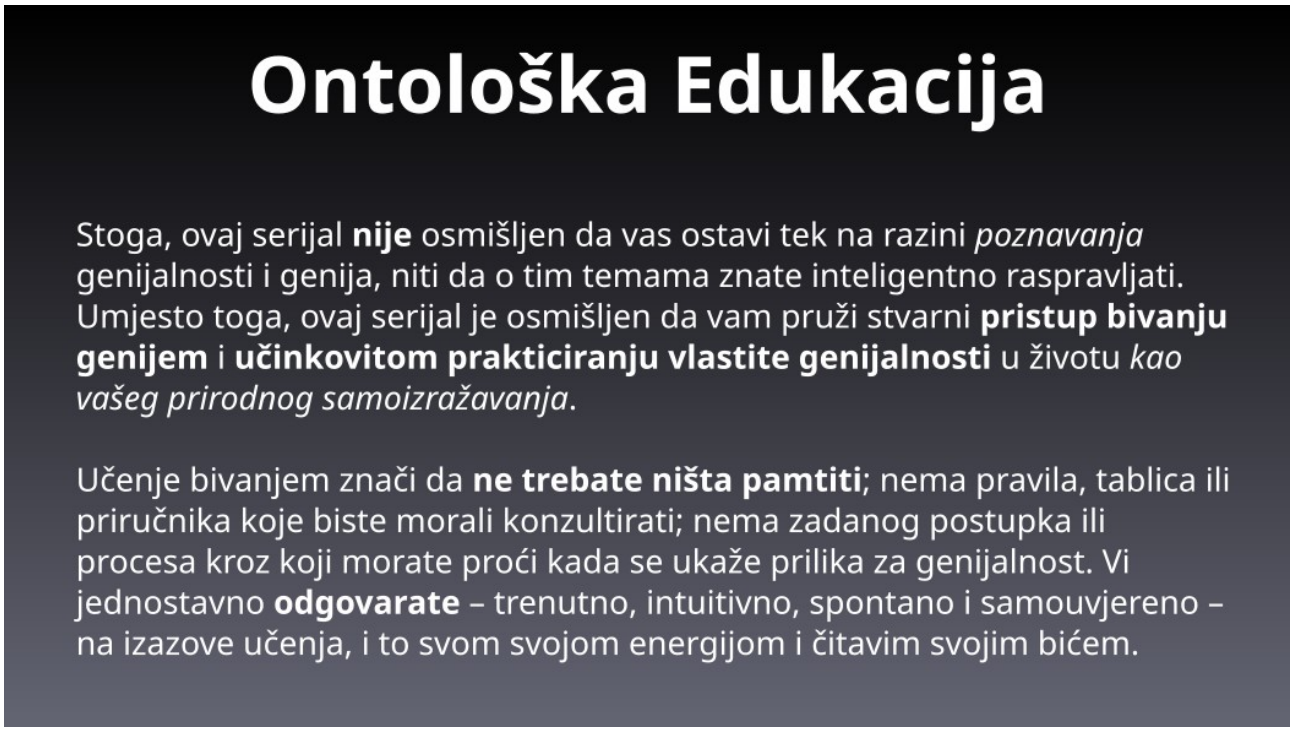

Stoga, ovaj serijal **nije** osmišljen da vas ostavi tek na razini **poznavanja** genijalnosti i genija, niti da o tim temama znate inteligentno raspravljati. Umjesto toga, ovaj serijal je osmišljen da vam pruži stvarni **pristup bivanju** genijem i **učinkovitom prakticiranju vlastite genijalnosti** u životu kao vašeg prirodnog samoizražavanja.

Ne možete glumiti da ste genij. Ne možete samo zapisati hrpu jednadžbi i očekivati da će svi reći: „Ooo, vau, to je sjajno!“ Ne, a zašto? Zato što vani postoje ljudi koji te stvari doista **razumiju**; postoje ljudi koji **već jesu** geniji, koji su **već** prosvijetljeni, koji su **već** stručnjaci u tom području – i oni će vas razotkriti.

Učenje bivanjem znači da **ne trebate ništa pamtiti**; nema pravila, tablica ili priručnika koje biste morali konzultirati; nema zadanog postupka ili procesa kroz koji morate proći kada se ukaže prilika za genijalnost. Vi jednostavno **odgovarate** – trenutno, intuitivno, spontano i samouvjereno – na izazove učenja, i to svom svojom energijom i čitavim svojim bićem.

Dakle, nećemo vam dati hrpu materijala koji morate nabubati napamet i onda ga ponoviti na testu ili slično. Test ne postoji. **Život** će vas testirati: jeste li doista genij?

Što uopće znači biti genij? To znači **manifestirati novu stvarnost**; nešto što nikada prije nije postojalo, nešto novo **i** vrijedno. Svatko može izmisliti nešto novo, ali stvoriti nešto novo što je ujedno i istinito – duboki uvid u prirodu stvarnosti koji nikada prije nije postojao – to je uloga genija. Ako želite biti genij u bilo kojem području koje vas privlači – a nadamo se da želite proučavati Vješto življenje kako ga je podučavao Buda – čak i ako želite proučavati nešto drugo, to je u redu.

Bit je u ovome: naučite kako postati **stvarni** genij – ne lažni genij, ne tip koji ustane i samo glasno priča o nečemu o čemu zapravo nema pojma. Genij je netko tko možda govori tiho, ali s **pravim uvidom** i tko **razotkriva** nešto, otvara nešto, pruža **pristup** nečemu što nikada prije nije bilo dostupno. To je pružanje **izvornog doprinosa** području koje poboljšava i obogaćuje svakoga tko je s njim povezan. Zato je bivanje genijem **najvrjednija stvar u životu**.

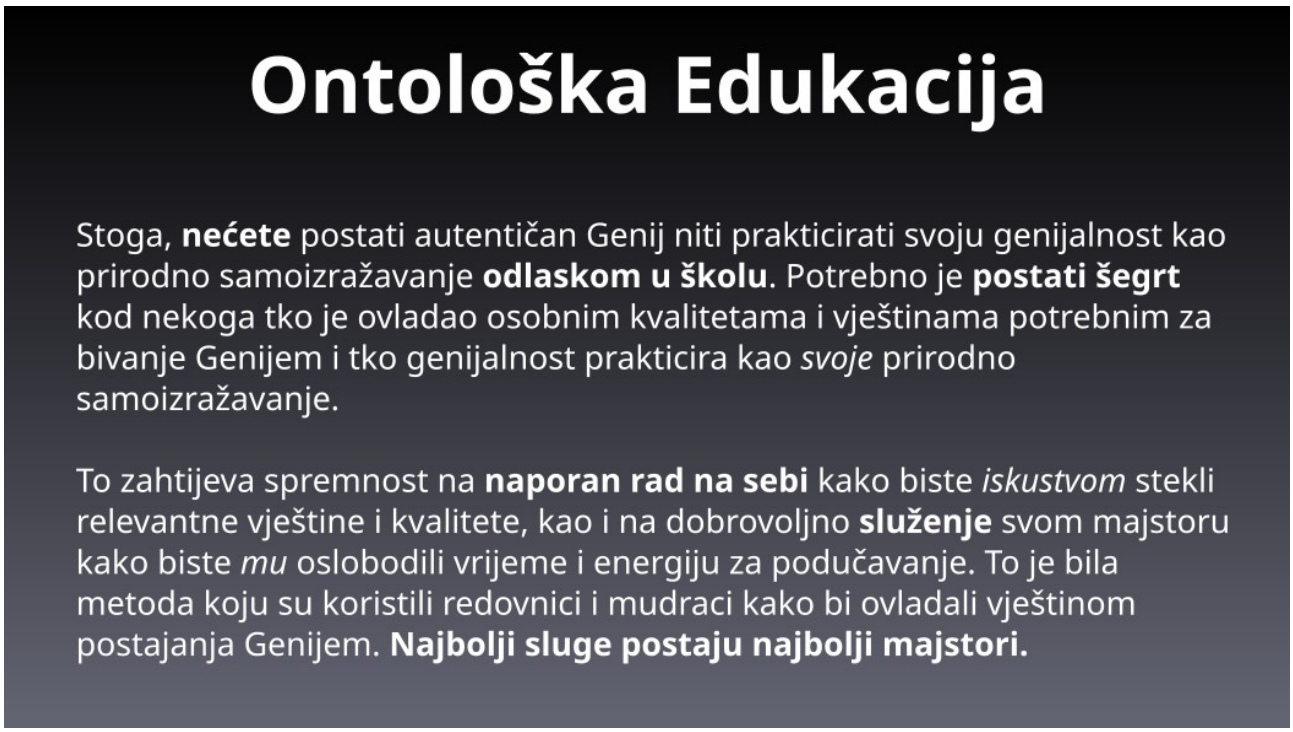

Stoga, nećete postati autentičan genij niti prakticirati svoju genijalnost kao prirodno samoizražavanje **odlaskom u školu**. Potrebno je **postati šegrt** kod nekoga tko je ovladao osobnim kvalitetama i vještinama potrebnim za bivanje genijem.

Bitak ne možete naučiti iz knjige; ne možete ga naučiti iz ontološke analize napravljene nekim softverom. To je vrlo korisno i to je korak na putu. Sve o čemu smo do sada govorili – dupliciranje, razumijevanje, skiciranje, pisanje eseja, uzrok i posljedica, rukopis, izrada tablica i grafikona, umne mape itd. – sve je to **preliminarno**; to je jednostavno **domaća zadaća**.

Prava lekcija nastupa kada upoznate nekoga – stvarnu, živu osobu koja diše – tko je **u** stanju bitka koje želite postići. I što tada učinite? Postanete mu **šegrt**, **služite** mu, kažete: „Kako vam mogu **pomoći**? Želim naučiti ono što vi imate. Želim **biti** ono što vi **jeste**. Naučite me kako to učiniti.“ Naravno, jedini pravi odgovor na to je: „Pa, druži se sa mnom i upijaj to osmozom.“

Učitelji koje ste do sada imali bili su puke varalice – gubitnici, četvrtorazredni akademici. Zato i jesu učitelji. Zato nisu vani u stvarnom svijetu, radeći nešto izvorno i uzbudljivo. Svaki put kad pomislite na poučavanje ili učenje, sjetite se tog gubitnika, tog četvrtorazrednog pojedinca koji vas zapravo ne može ničemu naučiti; nekoga s kim se ne biste željeli družiti nakon škole u svoje slobodno vrijeme.

Razumijem kako je to. I ja sam se osjećao isto – dok nisam upoznao nekoga tko je uistinu prosvijetljen i rekao: „Ah! Želim **biti** takav!“ I što sam učinio? Postao sam mu šegrt i služio mu gotovo 40 godina. Tada sam postao vlastiti neovisni učitelj, vlastiti neovisni genij, svoje samospoznato jastvo. Također sam pružio šegrtovanje drugima. Tako to funkcionira. To je **jedini** način na koji to može funkcionirati, jer ovdje govorimo o Bitku; ne govorimo o znanju ili informacijama, o činjenju ili posjedovanju – Bitak je nešto što po definiciji može imati **samo** živi entitet.

Postoji tip bitka koji imaju neživi predmeti, ali taj se bitak nikada ne mijenja, osim što se s vremenom možda raspada. Nas zanima bitak svjesnog živog entiteta. **Ljudski** bitak: priroda i funkcija za ljudska bića dok postaju i manifestiraju genijalnost. To je ono što tražimo. Drugim riječima, na kraju – ako ste ozbiljni oko ovoga, ako to doista želite – morat ćete pronaći nekoga tko je u tom stanju bitka i postati njegov šegrt.

To zahtijeva spremnost na **naporan rad na sebi** kako biste iskustvom stekli relevantne vještine i kvalitete, kao i na dobrovoljno služenje svom majstoru kako biste **mu** oslobodili vrijeme i energiju za podučavanje. To je bila metoda koju su koristili redovnici i mudraci iz davnina kako bi ovladali vještinom postajanja genijem. **Najbolji sluge postaju najbolji majstori**.

Pogledajte povijest, pogledajte svakog mudraca – čak je i Buda išao učiteljima. Prerastao je svoje učitelje i nastavio dalje kako bi postao nešto više od svih njih. Ali i dalje im je prilazio, a na kraju je netko upitao Budu: „Sada si najveći samospoznati filozof ikada. Kome se ti klanjaš? Svi se klanjaju tebi, ali kome se ti klanjaš?“ Rekao je: „Klanjam se Dhammi; klanjam se istini; klanjam se **onome kako jest**,“ jer je otkrio kakvo je stanje stvari za ljudska bića i to je podučavao: Četiri plemenite istine.

U to ćemo ulaziti malo kasnije. Prvo vam želim pomoći da prevladate svoje **poteškoće u učenju** uzrokovane **pogrešnim poučavanjem** u školi. To je bit ovog poglavlja. A nakon ovog poglavlja, ući ćemo u drugi u kojem ćemo sve to primijeniti.

Iskustvena metodologija postajanja genijem temelji se na fenomenologiji. To znači da vaše iskustvo učenja nije vođeno teorijom, već vašim **izravnim osobnim iskustvom** i sudjelovanjem. **Na vama je** da to provedete u praksu; na vama je da te ideje manifestirate u vlastitom životu ili ih **pronađete** u vlastitom iskustvu.

Dat ću vam primjer. Recimo da ste prošli kroz školu i pokušavate svoje školsko iskustvo zadržati u okviru učenja i znanja. I nešto nije u redu; jednostavno se ne uklapa; nema smisla; previše je čudnih, bizarnih, očito neumjesnih stvari u školi da bi se doista radilo o učenju i znanju. Na primjer, nisu vas naučili **kako učiti,** zar ne? Zatim se vratite i rekontekstualizirate svoje školsko iskustvo – sada u to unesete cijelo svoje iskustvo, sve što ste do sada naučili od života – i shvatite: „Čekaj malo, ovo školsko iskustvo **zapravo** se odnosilo na to da postanem sljedbenik, da postanem rob, da primam upute, da slijedim autoritet: **društveno uvjetovanje.**“ Ah!

Ako čitate knjige ili gledate videozapise Johna Taylora Gatta — što biste doista trebali učiniti — on će vas naučiti svemu ovome. On je vjerojatno najiskusniji ili najinteligentniji učitelj na kojeg sam ikada naišao, barem što se tiče školskih učitelja. On je istražio kako je sustav izgrađen — i rekao je da se ne radi o učenju, već o postajanju poslušnim.

Dakle, bitak koji imate kao rezultat 12 ili više godina školskog uvjetovanja je bitak sljedbenika, bitak roba, bitak **budale**. Bili ste iskorištavani, bili ste **zloupotrijebljeni**. Mi to pokušavamo izbrisati, jer će vas to kočiti. Morate to **pronaći u sebi**, morate se osvrnuti na svoje iskustvo i ponovno klasificirati sve, ponovno raščlaniti svoje rano životno iskustvo, posebno, i shvatiti kako je toliko toga što su vam ljudi rekli i činili bilo u svrhu navođenja u kanal poslušnosti, a ne o učenju bilo čega što je doista dobro za **vas** ili što će vam pomoći da ostvarite svoje životne svrhe.

Nema besplatnog ručka. Korist koju ćete dobiti proporcionalna je vašem trudu da primijenite materijal. S druge strane, potencijalna korist koju **možete** ostvariti određena je i ograničena isključivo vašim trudom i sudjelovanjem — vremenom i energijom, predanošću i vrijednošću vašeg predznanja — koje unosite u ovo iskustvo. Sada možete birati hoćete li samo „razgledavati izloge“ ili maksimizirati vrijednost koju dobivate iz ove knjige potpunim sudjelovanjem.

Što ćete izvući iz ovoe knjige, ovisi o vama. Možete se samo zavaliti, čitati malo — možda samo pročitati malo od svakog poglavlja — nećete shvatiti bit, žao mi je. Ali ako doista pažljivo prođete kroz ova poglavlja, pročitate ih nekoliko puta, zabilježite dijelove koji su vam teški, potražite termine u rječniku, **duplicirate** informacije i zatim počnete raditi s njima, koristite oovu knjigu kao svoju prvu praktičnu vježbu u pravom učenju. Stvorite sebi **iskustvo učenja** iz ove knjge i izvući ćete maksimum.

Uzmite šest mjeseci slobodno i samo se koncentrirajte na učenje kako učiti. Potražite pojam ontologija. Nemojte samo uzimati zdravo za gotovo ono što mi kažemo, **istražite sami**.

Pogledajte najbolje izvore o ontologiji koje možete pronaći, čitajte Heideggera i tako dalje. Pa, kasnije ćemo proći kroz Heideggerove materijale kao primjer ontologije. To će biti jako zabavno. O vama ovisi koliko ćete izvući, ovisno o tome koliko uložite. Nema besplatnog ručka — dobijete ono što platite.

Ontologija i ontika predstavljaju temeljni prodor u razmišljanju, sličan po opsegu i utjecaju Einsteinovoj teoriji relativnosti, u smislu da potpuno transformiraju naše gledište i iskustvo života kao takvog. Baš kao što je teorija relativnosti zahtijevala novu granu matematike za učinkovitu komunikaciju, prenošenje ontološkog gledišta drugima zahtijeva novi oblik prezentacije — **iskustveno ontološko obrazovanje**.

Einstein je osmislio svoju teoriju kada mu je bilo oko 16 godina. Zapisao ju je i poslao nekolicini ljudi, a oni su mu odgovorili: „I što s tim, jesi li lud? Ti si samo službenik u uredu za patente, što ti možeš znati? Neću ovo ni pročitati, gubi se.“ Što je Einstein učinio? Stekao je doktorat iz matematike, izumio novi oblik matematike nazvan tenzorski račun i izrazio svoju teoriju u tom obliku. Tada ju je poslao časopisima i autoritetima, a oni su rekli: „Vau, ovo je sjajno!“ Ideje su bile potpuno iste, ali zato što je izumio novi jezik, novi znanstveni jezik kojim je o tome govorio, teorija je bila prihvaćena.

Upravo to mi radimo. Ne podučavamo ništa drugačije od onoga što je podučavao Buda. Razlika je u tome što, prije nego što možete razumjeti o čemu Buda govori, morate prevladati toliko **ontoloških ograničenja** koja vas koče u usvajanju tih ideja. Morate postati svjesni ontologije, ontike, epistemologije, fenomenologije, iskustvenog učenja i ontološkog obrazovanja. Sve su to **preduvjeti** za razumijevanje Budinog učenja.

Dopustite mi da vam dam primjer: Sāriputta. On je bio jedan od najvećih Budinih učenika. On i njegov prijatelj išli su kod svakog učitelja u Indiji, svakog značajnijeg učitelja, pokušavajući naučiti tajnu — tajnu života. Nisu je mogli pronaći, pa su se vratili kući prilično potišteni. Jednog dana Sāriputta je bio u gradu i sreo Budu. Buda je bio u obilasku za milostinju i nije imao puno vremena. Sāriputta mu je rekao: „Poštovani gospodine, možete li izraziti svoje učenje u jednoj rečenici?“ To je vrlo inteligentno pitanje. Buda je odgovorio: „Da. Sve što nastane, podložno je propadanju,“ i — **bum!** — Sāriputta **je shvatio**. Postigao je arhatstvo istog trena. „Sve što nastane, podložno je propadanju“ — cijelo Budino učenje sažeto je u toj jednoj rečenici, baš kao $E = mc^2$. Cijelo Einsteinovo istraživanje sažeto je u toj maloj jednadžbi s tri člana. Ali tko doista **razumije** $E = mc^2$? Da ga **doista** razumijete, mogli biste napraviti atomsku bombu. Da doista razumijete ono što je Buda podučio Sāriputtu, bili biste prosvijetljeni.

Morate dosegnuti taj standard, tu pripremnu fazu prije nego što doista možete čuti Budino učenje i zapravo ga shvatiti. Inače je to samo teorija, samo „znanje o nečemu“, samo riječi i simboli, i od toga nećete imati prevelike koristi.

Pristupanje pitanju **što je genijalnost** kao ontološkom istraživanju zahtijevalo je od nas da prvo zastanemo sa strahopoštovanjem pred opsegom i utjecajem samog pitanja, a zatim da razjasnimo što znači biti genij i učinkovito prakticirati genijalnost *kao proživljeno iskustvo*, radije nego kao opis, objašnjenje ili teoriju.

Kada sam preuzeo zadatak da pokušam objasniti kako sam postigao ono što sam postigao u životu, prvo sam morao pogledati to pitanje i pomisliti: „O moj Bože, ovo je ogromno! Morat ću rastaviti sve što sam radio u životu i razumjeti kako sam to učinio, jer su me moji učenici pitali: 'Kako ste znali sve te stvari? Kako to da možete činiti sve te stvari? Kako možete biti stručnjak za glazbu, video produkciju, ontologiju i sve ostalo čime se bavite, filozofiju i tako dalje?'"

Morao sam to pomno proučiti, jer nikada nisam o tome zapravo razmišljao; a razmjeri tog pitanja bili su golemi — ne samo da odgovorim sebi, već i da odgovorim drugima u obliku koji mogu razumjeti. To je golemo pitanje i trebale su mi godine rada da dođem do točke u kojoj mogu snimiti ovaj serijal. Znam da ovo nije savršeno; znam da nije dovoljno dobro; znam da većina vas neće shvatiti. Nećete moći shvatiti jer nećete uložiti potreban trud i vrijeme. Ali činim što mogu, s obzirom na to koliko mi je malo vremena preostalo i što želim reći u tom vremenu.

Dolazak do srži bivanja genijem i djelovanja učinkovitog genija zahtijeva prikladan laboratorij uživo. Taj je zahtjev prirodno doveo do potrebe za **stvaranjem ili obukom** genija, a prirodni laboratorij u kojem možemo istražiti ovo pitanje smo **mi sami** i naše **vlastito iskustvo**.

Drugim riječima, kada jednom naučite ponešto o ovome o čemu govorimo, možete se vratiti i pogledati svoje iskustvo; možete ponovno analizirati ili procijeniti svoje iskustvo u svjetlu tog znanja i uvidjeti: „Čovječe, bilo je toliko prilika za učenje, toliko prilika da proširim svoj bitak, a nisam ih iskoristio. Nisam prihvatio izazov."

Kada prilika kuca, ne kuca uvijek dva puta — zapravo, gotovo nikada ne kuca dvaput. No, moje je čvrsto uvjerenje, temeljeno na vlastitom iskustvu i onome što sam vidio u životima drugih ljudi, da prilika za prosvjetljenje, prilika za proširenje našeg bitka, pokuca **barem jednom** u životu svakog čovjeka. A način na koji odgovore na tu priliku određuje cijeli ostatak njihova postojanja.

Neposredno, refleksivno i reflektivno iskustvo

Sada ćemo malo govoriti o ontologiji i svijesti. Ranije smo raspravljali o tome kako vaša ontologija utječe na vašu svijest, ali **kako to točno funkcionira**? Zapamtite, nekog fenomena možete biti svjesni samo ako je on prisutan u vašoj ontologiji. Sljedeći odjeljak predstavlja tipičan primjer.

Sjetite se da smo u uvodu knjige govorili o **Suovisnom nastajanju**. Prema modelu Suovisnog nastajanja, **Svijest** i **Ime-i-oblik** su dva stupnja u razvoju bitka koji su neraskidivo isprepleteni. Zapravo su, praktički govoreći, oni jedan stupanj s tijesnom povratnom vezom između njih.

Ime-i-oblik određuje granice svijesti. Ako nešto nije prisutno u imenu-i-obliku — drugim riječima u vašoj ontologiji, vašem opisu onoga što je moguće da postoji — tada toga nećete biti svjesni, čak i ako vam je ispred nosa. Slično tome, ako je nešto prisutno u vašoj ontologiji, ako imate proširenu ontologiju koja je izvan ograničenja većine ljudi, tada ćete te prilike, kada se pojave, vidjeti i moći ćete ih zgrabiti.

Predstavit ćemo ontološku analizu triju uobičajenih **tipova svjesnog iskustva**. **Razumijevanjem** ovih tipova iskustva iz ontološke perspektive, steći ćete sposobnost da ih **promatrate** u sebi i **dobijete pristup** njihovom **kontroliranju** po volji.

Drugim riječima, obično ne pravimo nikakve razlike u svijesti osim na svjesno i nesvjesno. Neki ljudi kažu da postoji svijest, pa onda „podsvijest“, pa možda i „nadsvijest“. Ali to nisu stvarne razlike. Stvarne razlike su ono o čemu ćemo raspravljati za trenutak, a svrha toga je omogućiti vam da **promatrate** ove tipove iskustva **u sebi**. Tada, kada se pojave, ako ste u stanju iskustva koje je prikladno za situaciju, u redu; ali ako niste, moći ćete ga promijeniti i iskoristiti prilike koje biste inače propustili.

Prvo definirajmo termin **neposredno**. Neposredno je pridjev koji se „odnosi na ili postoji u sadašnjem vremenu; o znanju ili reakciji stečenoj ili pokazanoj bez zaključivanja; intuitivno.“ Drugim riječima, neposredno znači ono što je ovdje, što je **prisutno**, što je dostupno kroz osjetila upravo sada.

Sada govorimo o **neposrednom iskustvu**. Neposredno iskustvo je **svijest o sadašnjosti**. Prošlost i budućnost mogu biti tu, ali su uvelike u pozadini. Ono što je u sadašnjosti su naša **osjetila**: vid, sluh, miris, okus, dodir i um. Dakle, informacije iz sadašnjosti dolaze kroz osjetila i to se naziva neposredno iskustvo. To je najosnovniji tip iskustva za koji smo sposobni, a neposredno iskustvo je ono što imaju životinje, što imaju djeca, što ima osoba u stanju bez-uma: vrlo jednostavno, vrlo izravno iskustvo. Ovo neposredno iskustvo ide izravno u svjesnost. Nema razmatranja, nema ispitivanja, nema evaluacije, nema razmatranja vrijednosti, dobrog i lošeg, ili budućnosti ili prošlosti.

Sada definirajmo **reflektivno**. Reflektivno je pridjev koji se odnosi na: „kapacitet ljudi da provode introspekciju i volju da nauče više o svojoj temeljnoj naravi, svrsi i biti; koji se odnosi na ili ga karakterizira duboko razmišljanje; misaon.“ Dakle, refleksija je kada se povučemo i razmišljamo o značenju svega toga, o svrsi postojanja: „Što ja radim ovdje? Zašto radim stvari koje radim? Je li ovo dobro, je li ovo loše, je li ova druga stvar ispravna, je li neka druga prilika pogrešna?“ Sve su to stvari koje radimo u refleksiji, a reflektivno iskustvo temelji se više na prošlosti i budućnosti nego na sadašnjosti. Sjećanje iz prošlosti i

mašta o budućnosti informiraju naše znanje, a neposredno iskustvo je uvelike u pozadini, sadašnjost je uvelike u pozadini. Ova vrsta znanja je nešto što se naziva **ontološko iskustvo**.

Ontološko iskustvo je, zapamtite, analitičko, pa uključuje prošlost ili iskustvo u sjećanju i uključuje budućnost — naše projekcije naših aktivnosti i izbora u sadašnjosti. Ne radi se toliko o ovdje i sada, već o pokušaju razumijevanja onoga što se dogodilo i, u svjetlu tog razumijevanja, gledanju unaprijed.

Sada definirajmo **refleksivno**. Refleksivno je pridjev koji označava: „odnos koji uvijek stoji između pojma i njega samoga; o metodi ili teoriji u društvenim znanostima koja uzima u obzir samu sebe ili učinak osobnosti ili prisutnosti istraživača na ono što se istražuje."

Ovo postaje duboko. Sviđa mi se ovo. Refleksivno se odnosi na odnos koji stoji između pojma i njega samoga. Kakav je to odnos između pojma i njega samoga? Pa, recimo u slučaju podjele: kakav je odnos pojma podjele prema samom sebi? Pa, podjela se također može podijeliti: po-dje-la. Može se podijeliti na slogove, može se podijeliti na korijene riječi, može se analizirati i tako dalje.

Podjela se može podijeliti, i bilo što se može promatrati u smislu vlastitog sebe, a to se naziva **rekurzivnost**. Na primjer, fraktal je jednostavno rezultat formule čija se vrijednost, čiji se odgovor vraća natrag u formulu i zatim ponovno izračunava; i tada se taj rezultat vraća natrag, i ponovno i ponovno dok ne dobijete ovu vrstu samoslične figure, čiji svaki dio nalikuje cjelini. Dakle, rekurzija je tip refleksivnosti.

Radi se također o metodi ili teoriji u društvenim znanostima koja uzima u obzir samu sebe. Svi znamo Heisenbergovo načelo neodređenosti, da ne možete nešto izmjeriti a da to ne promijenite. Dakle, ako mjerim spin čestice, tada ne mogu znati masu ili brzinu, i obrnuto. Zašto? Jer mjerenje spina uključuje promjenu mase, a mjerenje mase uključuje promjenu spina. Od toga se ne može pobjeći. A u društvenim znanostima to je vrlo teško jer sama prisutnost promatrača u situaciji mijenja situaciju.

Na primjer, ako sjedite sami sa svojom djevojkom ili dečkom i netko drugi uđe u sobu s bilježnicom i počne pisati u nju, to će promijeniti vaše ponašanje. Ne možete si pomoći. U našem radu mi promatramo sebe, i naravno, sama činjenica da promatramo sebe nas mijenja. Na primjer u *ānāpānasati* (meditaciji na dah) primijetit ćete da čim počnete promatrati svoj dah, vaš se dah mijenja. Ne možete to izbjeći. To će se uvijek događati, pa je jedini način da se to zaobiđe taj da se taj utjecaj uračuna u rezultate i više-manje oduzme, tako da ostanete s modelom izvorne stvari onakve kakva ona izvorno jest. Teško je to učiniti, ali je itekako vrijedno truda.

Sada ćemo pogledati **refleksivno iskustvo**. Refleksivno iskustvo je također uglavnom o sadašnjosti; prošlost i budućnost, sjećanje i mašta prilično blijede u pozadinu. I uzimamo svoje neposredno iskustvo, šest osjetila uključujući um, i to se izravno ulijeva u svjesnost.

To proizvodi stanje zvano **ontičko iskustvo**. Zapamtite, ontičko je o **sadašnjosti**: što je stvarno, što je fizički tamo, što je manifestirano u ovom trenutku. Ne brinemo o prošlosti i budućnosti, jednostavno promatramo upravo sada. To je ontičko iskustvo.

Dakle, sada imamo tri tipa iskustva: neposredno iskustvo, reflektivno iskustvo i refleksivno iskustvo. Tip iskustva koji dobivamo iz neposrednog iskustva je jednostavno **izravno osjetilno iskustvo.** Tip iskustva koji dobivamo iz reflektivnog iskustva je **ontološko iskustvo**, a iskustvo koje dobivamo iz refleksivnog iskustva je **ontičko iskustvo**. Držite ove razlike na umu jer su vrlo važne za naš budući rad.

Općenito, nismo zabrinuti za neposredno iskustvo, jer želimo uključiti inteligenciju u naš rad. Zapravo, inteligencija je ono o čemu se u našem radu radi; stoga, kada razmišljamo o ontologiji i iskustvu, za nas **ontološki mentalni sklop** daje **reflektivno stanje** iskustva, a **ontički mentalni sklop** nam daje **refleksivno stanje** iskustva.

Ontološko nasuprot ontičkom

Sada uzmimo primjer iz spisa o Budi i samog Bude te pogledajmo kako se suptilne razlike u vrlo visokim idejama mogu analizirati koristeći razlike između reflektivnog i refleksivnog iskustva, ontološke i ontičke analize. Prvo ću pročitati ulomak iz *Visuddhimagge*:

> „Isto tako, razlog... za stanje ne-povratnika je sabranost; onaj za arhatstvo je razumijevanje. Jer se za onoga koji je zakoračio u struju kaže da je 'usavršen u vrstama vrline', a isto vrijedi i za jednom-povratnika. No za ne-povratnika se kaže da je 'usavršen u **sabranosti**'."

Ako niste napredni student budizma, ovo vam vjerojatno neće imati nikakvog smisla jer govorimo o iznimno profinjenim vrstama iskustva i njihovim uzrocima. No, u temelju se to ne razlikuje previše od govora o vrsti iskustva koja rezultira reflektivnim ili refleksivnim iskustvom.

Vrsta iskustva dat će nam određeno stanje iskustva, određeno stanje bitka; dakle, o kakvom stanju bitka govorimo? U ovom odlomku ono je jasno **ontološko**; ono je analitičko, pravi fine razlike među skupom pojmova koji se odnose na različite vrste iskustva i različite stupnjeve samospoznaje te ocrtava uzročno-posljedični odnos među njima. Dakle, ovo je očito **ontološka** analiza prosvjetljenja.

Sada pogledajmo drugi citat koji je primjer ontičkog iskustva:

> Buda je rekao: „Za monaha koji ispravno kontemplira ovu dvojnost na ovaj način — pomno, gorljivo i odlučno — može se očekivati jedan od dva ploda: ili gnoza upravo ovdje i sada, ili, ako preostane ikakav trag hrane prianjanja: ne-povratak."

Ovo je opet vrlo ezoterično, ali možete vidjeti da Buda govori o iskustvu „ovdje i sada": to je primjer **primjene** znanja, radije nego puko **klasificiranje** u različita stanja, terminologije i

tako dalje. On kaže da što god radili — ako slijedite ovaj primjer, ako provodite ovaj postupak, ako isprobate ovu metodu — što god činili bit će dobro za vas; što god činili bit će korisno. Dokle god to radite ispravno, dobit ćete dobar rezultat, možda čak i potpuno prosvjetljenje upravo sada.

Prethodni primjer odnosio se na prošlost i budućnost: „Pa, neki ljudi su u prošlosti radili ovo, ovo, ovo ili ono, a u budućnosti im je to dalo ovaj posao ili neku drugu stvar.“ Vidite li koliko je to analitički? Vidite li koliko se to temelji na prošlosti? Vidite li kako ove ontološke kategorije različitih metoda povezanih s različitim rezultatima daju svojevrsno ograničavajuće iskustvo?

Pa, to sugerira — ne kaže to izravno, ali implicira — da možete činiti **samo** ovo, ovo, ovo i ovo; i da će vam to dati **samo** ovo, ono, ono. To je utemeljeno u prošlosti i budućnosti, ograničeno prošlošću i stvara ograničenu budućnost. Nasuprot tome, Budina izjava usredotočena je na sada. Ona se i dalje odnosi na sve to pozadinsko znanje, međutim, on govori o **iskustvu** — govori o metodi samospoznaje koja daje rezultate u sadašnjosti, a ne kaže specifično kakvi će ti rezultati biti: „Pa, možda ćeš postići potpuno prosvjetljenje, a ako ne, barem ne-povratak.“

Dakle, drugim riječima, Buda je nedeterministična. On kaže: „Ti činiš ovu stvar, i što god činio bit će dobro za tebe — a tko zna, mogao bi ići skroz do vrha!“ To nije ograničeno, usmjereno je na budućnost, znamo da ciljamo na prosvjetljenje, ciljamo na vrh, pa čak i ako učinite nešto pogrešno, u najgorem slučaju dobit ćete tu drugu stvar koja je ionako prilično dobra. Dakle, to je **ontičko** iskustvo.

Sada raspravimo o ontologiji nasuprot ontici detaljnije. **Ontološki** pristup daje nam **reflektivno iskustvo** — *znanje o* bitku: kategorije, imena, analizu prošlosti i predviđanje budućih fenomena, baš kao u prvom citatu. Dakle, ontologija nam može pomoći da razumijemo svoj prošli bitak i iskustvo, ali ih ne može promijeniti. Međutim, ontički pristup daje nam **refleksivno iskustvo**, izravno znanje o bitku, sadašnje vrijeme, neposredno iskustvo, osjećaje i značenje.

Ontika nam može pomoći da promatramo i mijenjamo svoju svijest i iskustvo u sadašnjosti unoseći svjesnost u neposredno iskustvo; a to je metoda **fenomenologije** o kojoj smo govorili. Sav naš rad temelji se na tome. Ontološki pristup je tradicionalan i pravovjeran, ali ograničen prošlošću. Može nam pomoći da razumijemo svoj prošli bitak i iskustvo, ali ne i da ih promijenimo.

Ontički pristup je radikalan i kreativan. On daje izravno znanje o bitku. Može nam pomoći da promijenimo svoju svijest i iskustvo unoseći svjesnost u iskustvo. Općenito, **ontički pristup** demonstrira Buda u *sūttama*; ontološki pristup nalazi se u kasnijim djelima poput komentara, *Abhidhamme* i *Visuddhimagge*.

Prosvjetljenje se događa u stvarnom vremenu, u ovdje-i-sada. Stoga je ontika prikladniji pristup bitku. Ontologija nam je i dalje potrebna kako bismo razumjeli polje bitka. Ali jednom kada **odaberemo** bitak koji želimo, tada je riječ o **ontici**.

Dakle, i ontologija i ontika su potrebne; obje su nužne. Međutim, ontologija je za nas pozadina, dok je ontika stvarna fenomenološka metoda, stvarno iskustveno učenje, stvarno ontološko obrazovanje koje nas dovodi do prosvjetljenja, što je **metakognicija** o kojoj smo govorili.

Ontološka analiza

Sada razgovarajmo o **ontološkoj analizi**. Ontološka analiza je metoda analiziranja stanja bitka i iskustva potrebnih za ovladavanje nekim predmetom. To omogućuje **pristup kontekstu** koji **stvara bitak** nužan za ovladavanje tim predmetom.

Drugim riječima, recimo da želimo biti sjajan glazbenik. Da bismo to postigli, naše razumijevanje temeljeno na onome što smo do sada prošli jest da moramo **steći bitak** glazbenika. Pa, kako to učiniti? Kako znamo od čega se sastoji bitak glazbenika? Kako razumijemo njegove zasebne dijelove i kako se oni uklapaju i rade zajedno i tako dalje?

Dakle, moramo napraviti **ontološku analizu**. Moramo pronaći neke glazbenike, ili možda njihove zapise ili čak njihovu glazbu, analizirati to i pokušati razumjeti gdje se oni nalaze; pokušati **izvesti zaključak o bitku** koji bi mogao stvoriti takvu glazbu. To nam omogućuje da sastavimo **kontekst** bitka glazbenika.

Što je kontekst? To je **ontologija**, to je pozadina, to je skup materijala koje moramo poznavati, kojima moramo ovladati tako dobro da o njima više ne moramo ni razmišljati. I kada svladamo sve te stvari do najvišeg stupnja stručnosti, tada možemo reći da smo majstor; tada možemo reći da smo **genij** tog područja, što god ono bilo.

I sve će se to dogoditi automatski iz tog majstorstva, iz tog procesa. A to znači kraj provjeravanja literature, kraj kopiranja drugih, početak izvornog doprinosa koji gura polje naprijed prema novim horizontima. To je genijalnost.

Ontološke trojke

Ontološka analiza je u načelu jednostavna: kategorije izložene u taksonomiji koju ste kreirali umnim mapiranjem analiziraju se u smislu ontoloških trojki. Dakle, sada ćemo ući u ontološke trojke. Trojka je atomska jedinica ontološke strukture: trojedni entitet koji se obično sastoji od subjekta, objekta i njihovog odnosa. U drugim ontološkim sustavima, trojka je označena trojstvom: aktivne, pasivne i neutralizirajuće sile kod Gurdjieffa; *sattva, rajas i tamas* u Āyurvedi i Vedskom putu, itd. Dakle, imate tri u jedan.

Jesmo li to već čuli? U svakoj religiji, u svakom duhovnom putu postoji neka manifestacija ovog tri-u-jedan, trojstva. Zašto? Zato što morate poznavati ontologiju da biste promijenili svoj bitak. A izvorno, prije nego što su ih upropastile organizacije, politika i slične stvari, religija se bavila bitkom. Radilo se o mijenjanju vašeg bitka, poboljšanju vašeg bitka.

Trojka je temeljna atomska jedinica ontologije. Općenito, dijelovi ontološke trojke također odgovaraju subjektu, objektu i predikatu u gramatici većine običnih jezika.

RDF logotip: potražite ovo ljudi, potražite na internetu. RDF logotip predstavlja ontološku trojku s vektorima subjekta, objekta i odnosa. Trojka je osnovna jedinica ontološke znanstvene notacije: OWL, RDF i sličnih računalno čitljivih ontoloških jezika.

Ova knjiga koristi ontološki model za opisivanje bivanja i postajanja genijem. Ono što ćemo učiniti u sljedećem poglavlju jest koristiti određenu vrstu softvera zvanu Protégé kako bismo modelirali stvarne ontološke trojke u jednom primjeru područja. Uzet ćemo neko područje, modelirati ga trojkama i unijeti to u softver. Zatim ćemo mu postavljati upite i dobit ćemo odgovore koji nisu bili u izvornom materijalu.

To je moć ontološkog računanja; tu je softver neprocjenjiv, jer ćete otkriti da, kada radite svoju umnu mapu, ako počnete unositi sve odnose između svih različitih kategorija, završit ćete u kaosu. To je previše kompliciranо u stvarnom životu. Umna mapa je dobra za jednostavne stvari, ali za uistinu važne stvari poput svijesti, iskustva ili nečega poput glazbe što je prirodno kompleksno po samoj svojoj prirodi, potreban je velik broj zamršenih odnosa. Umna mapa tu jednostavno nije dovoljna. Ona je dovoljno dobra za taksonomiju, ali nije dovoljno dobra za punokrvnu ontologiju.

Dakle, u sljedećom poglavlju ove knjige naučit ćemo nešto o tome. Vaša domaća zadaća je da potražite RDF. Možete se upoznati s poljem ontologije jer je ovo alat nevjerojatne moći. Možete ga koristiti za stvaranje potpuno novih znanosti, baš kao što je to učinio Einstein. Kada koristimo ovaj alat za analizu našeg bitka i preuzimanje kontrole nad njim, možemo postati nešto novo što nikada prije nije postojalo, nešto čudesno i duboko, a to je moj izazov vama – da **postanete genij**.

Ontološka analiza

Napokon smo stigli do srži metode vještog življenja za postajanje genijem.

Ovo je nešto što sam otkrio još 2002. godine. Dok sam istraživao ovaj singularitet — ne 2012., već tehnološki singularitet — naišao sam na koncept umjetne inteligencije nazvan **ontologija**.

Naravno, i prije sam čuo za ontologiju, ali je nikada nisam istražio duboko i znanstveno. Odvojio sam vrijeme kako bih naučio o web ontologijama specifično. Zatim sam s onim što sam naučio počeo analizirati duhovna učenja koja sam u to vrijeme proučavao.

I znate li što sam otkrio?

Bila su **manjkava**. Imala su duboke logičke nepodudarnosti. To je dovelo do otkrića da su prijevodi knjiga mog duhovnog učitelja bili temeljno pogrešni. Kasnije, kada sam uspio doći do izvornih tekstova, to sam i potvrdio. Ontološka analiza tog teksta činila je osnovu za spoznaju da je **cijela stvar bila izmišljotina.**

I to je jedna od stvari koja me navela da promijenim svoj duhovni put i postanem budist. Ako bilo koji sustav znanja podvrgnete ontološkoj analizi, brzo ćete otkriti njegove nedostatke. Odmah ćete otkriti njegove nedosljednosti. I otkrit ćete zašto ne funkcionira — ili zašto funkcionira, ako za vas funkcionira.

No, da biste to učinili, morate raditi s točnom kopijom izvornih informacija: **dupliciranje**. Morate razumjeti to znanje ili informaciju dovoljno dobro da vidite njezine uzročno-posljedične veze: **razumijevanje**. Zatim morate poznavati **znanost o ontologiji** kako biste mogli koristiti alat poput Protégéa za izvođenje potpune ontološke analize.

Dakle, vidite, svi koraci kroz koje smo do sada prošli bili su jednostavno priprema za ovu fazu, koja je zapravo srž naše metode. Bez ove ontološke analize, niste genij.

Protégé je vrlo sofisticiran alat, a informacije s kojima radite možda ne zahtijevaju takvu sofisticiranost. No, učeći Protégé, **naučit ćete i ontologiju**. Koristeći Protégé za analizu područja znanja kojim pokušavate ovladati, naučit ćete ontološku analizu tako dobro da ćete je moći izvoditi i bez softvera.

To je ono čemu zapravo težimo. Težimo **vrsnosti u ontološkoj analizi** tako da vam ne treba podrška softvera da biste je proveli; možete to učiniti u glavi. Baš kao zbrajanje i oduzimanje — ako postanete dovoljno dobri u matematici, možete to raditi u glavi. To nije problem.

Slično tome, svatko tko može provesti ovakvu analizu u svojoj glavi, **govorit** će kao genij i **proizvodit će rezultate** kao genij. Za sve praktične svrhe, oni **postaju** genij.

Jedina stvar koja nedostaje je **metakognicija**. Dakle, ova faza je srce, ali metakognicija je duša Postajanja Genijem. I to će nas pripremiti za tu završnu fazu.

U redu, samo još jednom, prođimo kroz teoriju i pregledajmo malo kako smo došli do ove točke. Prema našoj metodi, postoje **četiri faze Postajanja Genijem:**

Za bilo koji zadani predmet prva faza je **dupliciranje**: izrada točne kopije izvornih materijala. To znači poznavanje svih definicija svih pojmova i simbola.

Sljedeća faza je **razumijevanje**, gdje primjenjujemo sustavno razmišljanje i koristimo logiku kako bismo izgradili uzročno-posljedični model našeg sustava. Zatim biste trebali koristiti tehnike poput izrade taksonomije ili skice, ručno crtanih dijagrama i tablica i tako dalje kako biste povećali svoje razumijevanje.

Sada smo u fazi **ontološke analize**: kontemplacije apstraktnih odnosa koje ste otkrili u procesu razumijevanja. To priprema teren za **metakogniciju**, što je realizacija **novog stanja bitka** na temelju onoga što ste do sada naučili.

Cijela ova serija poglavlja, zapravo sav naš rad, temelji se na **ontološkom konceptu**. To znači da je **bitak** najvažnija stvar. Znam da u našoj kulturi nemamo mnogo iskustva s bitkom, ali ontologija nam **daje alate** da razumijemo bitak i primijenimo ga na različite načine.

Jednom kada razumijemo **bitak** koji pokušavamo doseći, tada možemo dokučiti **znanje** koje trebamo imati za taj bitak, i **razmišljanje** koje proizlazi iz tog znanja, te **činjenje** koje proizlazi iz tog razmišljanja. I konačno, automatski ćemo dobiti **posjedovanje** koje dolazi uz to stanje bitka.

To je **silazni proces** znanja. Jednom kada pokrenete stvar s platforme bitka, sve ostalo dolazi više-manje automatski. Sve što trebate učiniti je održavati to stanje bitka i sve ostalo će se ispuniti samo od sebe. Mnogo je lakše, mnogo sigurnije, a lakše je i uočiti pogreške.

Primijetite da ovaj proces ide **unatrag u vremenu:** bitak koji želimo doseći je u budućnosti. Još ga nemamo. Ali formiranjem jasne ideje o njemu i definiranjem na toliko mnogo načina putem **dupliciranja**, **razumijevanja** i **analize**, možemo konačno doživjeti **metakogniciju** koja nas vodi do stvarnog postajanja tim stanjem bitka, što god to bilo što želimo biti.

Naveli smo toliko **primjera:** biti liječnik, biti glazbenik, biti pilot, biti prosvijetljena osoba. Da biste dosegli ta stanja bitka, potrebno je da unaprijed znate što pokušavate doseći. Tada možete smisleno govoriti o znanju, razmišljanju, činjenju i posjedovanju tog stanja bitka.

Proces bivanja i postajanja poznat je kao **Suovisno nastajanje**. Bitak je nešto što imamo automatski. Mi smo uvijek nešto ili drugo. No, **postajanje** je proces s mnogo faza. Svaku fazu pokreće ona prethodna.

Dakle, drugim riječima, čim imamo određenu vrstu **neznanja**, automatski započinjemo određeni proces **fabrikacije**. A to vodi do specifičnog stanja **svijesti**, **imena-i-oblika** i tako dalje.

Ono što mi pokušavamo učiniti jest **iskoristiti proces postajanja**. Način da to učinimo jest da se usredotočimo na fazu imena-i-oblika. Ime-i-oblik i **svijest** imaju vrlo čvrstu povratnu vezu. I upravo tu imamo najveću polugu za utjecaj na ishod procesa postajanja.

Svi mi prolazimo kroz **proces postajanja** u svakom trenutku. Ne možemo ga zaustaviti. To je navika. Proces Četiri plemenite istine, Plemenitog osmerostrukog puta, način je da se zaustave bivanje i postajanje. Ali mi još nismo spremni za to.

Prvo moramo postići **zadovoljstvo** u svom bivanju i postajanju i **dosegnuti tip bitka** koji želimo. Tek tada ćemo biti spremni za Osmostruki put. Dakle, prije svega moramo proći kroz proces postajanja, učiniti ga svjesnim, učiniti ga namjernim i dosegnuti tip bitka koji uistinu želimo.

Čak i za komunikaciju sa samima sobom potreban je **jezik**. A to je ime-i-oblik. Ime-i-oblik je jezik ili **ontologija** koja određuje vrste svijesti, vrste bitka koje mogu postojati u našem svemiru. I naravno, što smo svjesniji većeg broja različitih vrsta bitka, to više možemo **svjesno odabrati** onaj tip bitka koji želimo i stvoriti ga.

Sada, u našem proučavanju ontologije, već smo uveli koncept **trojke**. **Ontološka trojka** je atomska jedinica ontološke strukture, trojedno biće koje znači tri-u-jednom, a obično se sastoji od **subjekta**, **objekta** i njihovog **odnosa**. Općenito, dijelovi trojke odgovaraju subjektu, objektu i predikatu u gramatici većine običnih jezika.

Stoga ćemo ekstenzivno koristiti trojke u našoj ontološkoj analizi bivanja i postajanja, kao i u našoj ontološkoj analizi specifičnih područja.

Bilo koji odnos može se izraziti u obliku trojke. I **bilo koji broj trojki** može se preklapati u **prostoru bitka** kako bi izrazio složene strukture i odnose.

Nismo ograničeni samo na subjekt, objekt i predikat ili subjekt, objekt i odnos. Možemo imati mnogo takvih trojki **naslaganih jednu na drugu**, spojenih u složene strukture, definicije definicija, kategorije kategorija, odnose odnosa i tako dalje, kako bismo izrazili vrlo složene strukture bivanja i postajanja.

I upravo to ćemo raditi u ovom vodiču. Koristit ćemo ontološku trojku u njezinom najčešćem obliku: **„jest“** (is-a). **„Jest“** označava pripadnost stavke određenoj kategoriji: „Konj jest životinja.“

Ontologija **jest** znanost; ona je član klase znanosti. Dakle, **„jest“ označava pripadnost stavke kategoriji**. Stavke mogu biti kategorije, kvalitete, instance, druge ontologije itd.

Drugim riječima, ovo je vrlo fleksibilna shema koja može pokazati odnose između bilo čega i svega. Na primjer, ontologija **jest** znanost.

Nema ograničenja u broju drugih odnosa, jer kategorija odnosa uključuje sve što se može izraziti logikom, uključujući neodređenu logiku. Stoga je **„jest“** samo najčešći i najtemeljniji od njih. On se koristi u taksonomijama poput one koju ste razvili u prethodnom odjeljku.

Na primjer, logički obrat ili pandan odnosu **„jest“** je odnos **„pripada“**. On također označava pripadnost stavke kategoriji; ali sada su subjekt i objekt iz prethodnog odnosa (**„jest“**) zamijenjeni. Dakle, umjesto „ontologija **jest** znanost“, imamo „ontologija pripada kategoriji znanosti“.

Ovo je format koji se najčešće viđa u taksonomijama i drugim skicama. Imali biste znanost, zatim ontologija **jest** znanost, ontika **jest** tip ontologije i tako dalje.

Format trojke osnova je svih ontologija, ali u složenim situacijama iz stvarnog života potreban je sofisticiraniji format dizajna i prezentacije. Nitko ne može pratiti broj trojki u složenom predmetu kao što je sama ontologija, na primjer, ili Budino učenje.

U Budinom učenju postoji mnogo, mnogo, mnogo trojki. Sve se one moraju staviti u sveobuhvatniji format i metodu prezentacije kako bismo doista mogli raditi s njima.

Što možemo upotrijebiti za to? Protégé je sofisticirani, besplatni uređivač ontologija. Podržava modeliranje ontologija putem web ili desktop klijenta. Možete ga koristiti online ili na svom računalu. Ontologije u Protégé-u mogu se razvijati u OWL, RDFS i XML shemama. To su različiti formalni jezici za izražavanje ontoloških trojki.

Protégé se temelji na Javi, pa radi bilo gdje, proširiv je i pruža plug-and-play okruženje, nudeći fleksibilnu bazu za brzu izradu prototipova i razvoj aplikacija. Dakle, Protégé možete koristiti za dizajniranje računalnih programa. Možete ga koristiti za dizajniranje knjiga ili bilo koje druge vrste prezentacije.

No, prvenstveno ga koristite za dizajniranje ontologija po kojima se zatim mogu postavljati upiti, a odnosi se izvode u obliku logičkih upita vašoj bazi znanja. Mi ćemo koristiti Protégé kao alat za dublje učenje o ontologiji i ontološkoj analizi.

Molim vas, preuzmite ga sada s ovog URL-a i instalirajte na svoje računalo. Ostatak ovog videa koristit će Protégé 5.6.7 za poduku i demonstracije ontološke analize. Stoga biste trebali instalirati ovaj program na svoje računalo. Ako to ne učinite, nećete imati načina da praktično vidite ono o čemu ćemo govoriti u ostatku poglavlja. Zaista trebate instalirati program.

Radit će na svemu: Mac-u, Linuxu ili Windowsima (primijetite redoslijed) i možete ga koristiti za sve vrste fora stvari osim ovoga što radimo ovdje. Ako svladate ovaj alat, otvorit

će vam se čitav niz novih uvida u bilo kojem polju. Jednom kada je Protégé instaliran i pokrenut na vašem računalu, preuzmite dokument **A Practical Guide to Building OWL Ontologies Using Protégé 5.5 and Plugins** s ovog URL-a.

Zatim zaustavite čitanje, otvorite PDF dokument i upoznajte se s materijalom prije nego što nastavite, jer se terminologija koju ćemo koristiti u sljedećim dijelovima ovog poglavlja temelji na tom vodiču. Ako niste pročitali vodič — ili još bolje, prošli kroz njega — bit ćete izgubljeni, u redu?

Odvojite vrijeme da prođete kroz **Protégé Pizza Tutorial**. Dok završavate svako poglavlje, razmišljajte o tome kako biste mogli iskoristiti značajke koje ste naučili da unesete taksonomiju svog predmeta i proširite je.

Završili ste taksonomiju svog predmeta u prošlom dijelu, zar ne? U dijelu o umnom mapiranju? Jer ako niste, nećete razumjeti zašto ulazimo u ovo i opet ćete biti izgubljeni. Zato se vratite, pročitajte ostala poglavlja i ako postoji nešto što još niste učinili u vodiču, učinite to sada — jer će vam se inače nakupiti toliko toga da nećete moći pratiti ovu raspravu.

U jednom trenutku, u vašem bi se mozgu trebalo "upaliti svjetlo": **ovo je moćna stvar**. Disciplina ontološkog razmišljanja omogućit će vam mnoga **nova otkrića** o vašem predmetu. Ontološka analiza je nešto što možete primijeniti u bilo kojem polju, ali zapravo biste je trebali primjenjivati samo u polju koje je dovoljno složeno da ga ne možete cijelog odjednom zadržati u umu.

Zašto je to tako? Zato što će ontološka analiza **otkriti stvari** o odnosima između dijelova vašeg predmeta koje niste mogli vidjeti jer niste mogli smjestiti cijelu stvar u um odjednom.

Uzmite bilo koji veliki predmet poput zoologije, medicine, glazbe i tako dalje. Tamo postoji toliko potencijalnih odnosa kojih niste svjesni jer je vaš um premalen.

Ili Budino učenje, na primjer. Budino učenje je izuzetno složeno i duboko. Ima mnogo različitih odnosa u sebi i mislim da nitko zapravo nije ovladao svim tim odnosima i ne može ih vidjeti sve odjednom.

Naravno, jednom kada ovladate učenjem ili praksom, možete vidjeti puno više. No, i tada će **ontološka analiza** iznijeti na vidjelo mnoge stvari za koje niste ni slutili da su tamo. Do trenutka kada završite ovaj vodič i upoznate se s Protégé-om, trebali biste imati mnoštvo ideja o tome kako analizirati svoj projekt. Jamčim vam da ćete, čim počnete unositi svoj projekt u Protégé, dobiti dragocjene uvide u njega.

Ova ontološka analiza je način na koji se pripremate za prodor **metakognicije**. Drugim riječima, metakognicija ima određenu pozadinu. Treba joj određeni kontekst da bi se mogla dogoditi. To je vrsta meditativne prakse koja probija barijere koje sprječavaju duboki uvid.

No, da biste izvukli najviše iz kognicije tako da ona postane metakognicija — kognicija o kognicijama — morate imati **duboko utemeljenje** u **osnovama** svog predmeta. Ne smijete biti **površni**. Ne smijete **improvizirati**. Ne smijete biti samo **rječiti**.

Morate imati **duboko razumijevanje** i **potpunu lakoću** u **osnovama** svoje discipline, što god ona bila. Tek kada steknete tu pozadinu i razumijete sve složene međusobne odnose u svom predmetu, možete ići na sljedeću fazu, **ne prije**.

Zato je svaka od ovih faza — **dupliciranje**, **razumijevanje** i **ontološka analiza** — preduvjet za sljedeću fazu. I ako pokušate preskočiti jednu od njih — kao što većina ljudi pokuša preskočiti fazu **dupliciranja** jer je to jednostavno mukotrpan rad. Znam, i sam sam to činio.

I tada bih se uvalio u nevolje jer bih naišao na nešto što bih doista želio razumjeti ili doista želio moći učiniti, ali ne bih imao dovoljnu **podlogu**; ne bih posjedovao **razumijevanje**; ne bih imao **definicije pojmova** i tako bih bio **zaglavljen** dok se ne bih vratio **skroz na početak,** mukotrpno prošao kroz cijelu stvar i raščistio sve pojmove i svoje nesporazume.

Zato uštedite sebi **nevolje**. Uštedite sebi **vrijeme** i **bol**. I jednostavno to **učinite ispravno** od samog početka.

Ovako ljudi razvijaju nevjerojatnu lakoću, nevjerojatno shvaćanje i nevjerojatnu sposobnost u bilo kojem predmetu: **usvoje osnove tako da ih znaju „u prste“**. I tada grade **razumijevanje**. I onda povrh toga rade **ontološku analizu.**

Meni je to vrlo jasno. Učinio sam to sada u tri ili četiri različita polja. Radi svaki put. I što **rigoroznije** postupate od početka, to bolje radi.

Evo ideje za projekt za vas. Teško vam je odlučiti se za projekt? Što kažete na to da koristite Protégé za ontološku analizu Budinog učenja? Krenete od sutri, razmišljate o njima, a zatim jednostavno unosite strukture u Protégé i počnete ih povezivati različitim odnosima dok nešto ne „klikne“.

Neće potrajati dugo. Ova analiza već postoji u *Abhidhammi* i sažeta je u *Visuddhimaggi*. Ali one su napisane stoljećima ranije u drugoj kulturi. Plus, nema zamjene za to da sami prođete kroz taj proces.

Evo izazova od mene osobno: uzmite ovaj alat, Protégé, prođite kroz Pizza Tutorial, naučite o ontologiji, naučite koristiti program, a zatim napravite analizu Budinog učenja. Jamčim vam da će se „upaliti svjetlo“ i da ćete vidjeti toliko stvari koje nikada prije niste vidjeli.

Želite postati dovoljno dobri u ontološkoj analizi da je možete **izvoditi u glavi**. To je poanta **majstorstva**.

Metakognicija

Metakognicija je završna faza našeg procesa, našeg procesa od četiri koraka za postajanje genijem. Samo da vas kratko podsjetim: prvi korak je **dupliciranje** — izrada točne kopije izvora za bilo koji zadani predmet. Sljedeća faza je **razumijevanje** — sustavno razmišljanje kroz logiku i modeliranje uzroka i posljedice. Zatim slijedi **ontološka analiza** — **kontemplacija** apstraktnih odnosa među entitetima u vašem predmetu. I konačno **metakognicija** — **realizacija novog stanja bitka.**

Bivanje-i-**postajanje** je korijen i temelj cijelog našeg rada; otkako je Buda razotkrio proces postajanja, postalo je moguće primijeniti tu znanost na bilo koji predmet. Pomalo mi je misterij zašto je trebalo toliko dugo da itko to uviđa; ali Budinu znanost o postajanju mogli biste upotrijebiti da postanete **bilo što — bilo što što uopće možete zamisliti.**

Sada se vratimo malo unatrag i definirajmo neke od naših pojmova, osvježimo pamćenje o najvažnijoj terminologiji koju koristimo u ovom serijalu. Definicija **ontologije** dolazi od korijena onto iz grčkog *ὄν, ὄντος* — **biće**, ono što jest; i -*λογία* — **znanost**, proučavanje ili teorija.

Dakle, ontologija je **teorijsko, filozofsko** proučavanje prirode bitka, postajanja, postojanja ili stvarnosti, kao i osnovnih **kategorija bitka** i njihovih odnosa. Drugim riječima, vaša ontologija sadrži sve kategorije bitka u vašoj stvarnosti. Općenito govoreći, ako naiđete na nešto što je izvan tih kategorija, percipirat ćete to kao nešto drugo — nešto što se nalazi unutar vaših kategorija. Postoji toliko mnogo primjera; neću ovdje ulaziti u to.

Ali percepcija je vrlo varljiva, jer većina nas nema **potpunu** ontologiju; našoj ontologiji nedostaju dijelovi, posebno oni koji se tiču nas samih, te bivanja, postajanja i sličnog. Stoga imamo te **ogromne** slijepe pjege. Naša kultura pojačava te slijepe pjege tjerajući nas da uvijek gledamo prema van kroz osjetila. **Kompulzivna ekstroverzija** uči se u školi, a svatko tko ne slijedi to programiranje biva u pravilu kažnjen.

Dakle, ontologija je proučavanje **teorije** bivanja i postajanja; ali proučavanje **iskustva** bivanja i postajanja je **ontika**. Ontika se definira kao pridjev, ili ontičko — ontika je znanost izvedena iz toga — ponovno od grčkog *ὄν, ὄντος,* **biće,** „ono što jest“. Dakle, to označava ono što je fizičko, stvarno ili činjenično postojanje. Ontika se odnosi na ono što je zapravo **prisutno: fenomene,** nasuprot **prirodi** ili **svojstvima** tog bića, što potpada pod **ontologiju.** Mogli biste reći da je „ontika iskustvena ontologija“ ili „ontologija kao fenomenologija“, kako je to Heidegger slavno formulirao.

Duboko ćemo ući u Heideggerovu ontologiju jer je ona bila potpuno utemeljena na fenomenologiji i daje nevjerojatan uvid u naše uobičajeno iskustvo. Također, to je izvrstan pristup Budinom učenju, jer je Buda koristio sličnu metodu u kojoj je jednostavno

promatrao vlastito iskustvo, i iz toga je uspio apstrahirati ili analizirati tolike ontološke zakone.

Ova epizoda serijala Postajanje Genijem bavi se metakognicijom, a metakognicija je vrlo posebna stvar, nešto što nedostaje većini naših ontologija, ali je apsolutno važna, što ćete razumjeti čim je ispravno definiramo.

Prvo definirajmo **kogniciju**. Kognicija je imenica koja označava:

1. Mentalnu radnju ili proces stjecanja znanja i razumijevanja putem misli, iskustva ili osjetila.

A druga definicija je rezultat toga:

2. Percepciju, osjet, pojam ili intuiciju.

Dakle, **kognicija** se odnosi na **mentalni proces** svjesnosti. A **„jedna kognicija“** je **instanca** tog procesa; drugim riječima, trenutak **postajanja svjesnim** nečega. Kada postanemo svjesni nečega čega prije nismo bili svjesni, to je kognicija.

Zvuči vrlo obično kada se tako izrazi, ali kogniciju prati određeni **osjećaj**. To je onaj osjećaj „paljenja svjetla“: „Oh, ovo nikada prije nisam znao!“, osjećaj čuđenja, osjećaj zadivljenosti prirodom svemira koji je nešto mogao skrivati od nas i činiti nas nesvjesnima toga tako dugo, a sada smo svjesni i sve izgleda drugačije — to je kognicija.

Metakognicija je imenica koja označava svjesnost i razumijevanje vlastitih misaonih procesa.

Dakle, metakognicija je **kognicija o kogniciji,** ili **znanje o znanju.** Drugim riječima, ona je vrlo bliska ontologiji. Može poprimiti mnoge oblike; uključuje znanje o tome kada i kako koristiti određene strategije za učenje ili rješavanje problema.

A to je **upravo** ono o čemu smo govorili u ovom serijalu o Postajanju Genijem: o specifičnoj **strategiji znanja,** specifičnom **pristupu** rješavanju problema učenja. Kako dolazimo do razumijevanja stvari?

Konačno, postoje dvije komponente metakognicije: znanje **o** kogniciji i **regulacija** kognicije.

Očito je da se ovo odnosi na svakoga. Svatko ima kognicije. Ako ste ikada išta **naučili**, to je kognicija. A ako ste ikada proučavali **kako** o nečemu učite, to je **metakognicija.**

Zašto se ovo ne poučava u školi, potpuno mi je neshvatljivo. Volio bih da sam imao ovo znanje s 14 ili 15 godina, to bi mi promijenilo život. Ne bih morao provesti toliko vremena **„odučavajući“** se od **pogrešnih** stvari kojima su me učili u školi. Ali mi već znamo: škola nije o učenju. Škola nije o tome da vas nauči kako biti potpuno ljudsko biće; škola je o tome da vas učini **poslušnim robom** vladajućeg i industrijskog društva.

Zato pokušajte **zaboraviti** sve što su vas u školi učili o učenju, jer većina toga je **smeće.** Zapravo, **sve** je to smeće jer je stavljeno u pogrešan **kontekst.** Učiti u kontekstu društvene kontrole znači učiti **o** društvenoj kontroli: kako joj se **prilagoditi,** kako je **prebroditi,** kako izgurati dan u školi ili na poslu.

A škola zapravo ne bi trebala biti o tome. Škola bi se uistinu trebala baviti **učenjem kako učiti.** No, učenje je **zadnja** stvar kojoj vas u školi poučavaju. Zapravo, tek ako upišete vrhunski poslijediplomski program, poput onog na Harvardu, doista će vas posjesti i naučiti vas kako učiti.

To je jedna od v**elikih nepoznanica** našeg društva: da je **metakognicija,** proučavanje načina na koji **spoznajemo** stvari, kako postajemo **svjesni** stvari — drugim riječima, kako **učimo** stvari, kako stječemo nova **iskustva** — **sama po sebi** znanost. I vrlo je bliska **ontologiji** jer se bavi **značenjem značenja.** Kako značenje **dobiva** svoje značenje? **Tko odlučuje** o tome kakve su definicije riječi?

Kada stvaramo znanost putem ontološke analize, **to** je točka u kojoj se stvaraju definicije pojmova. A to zauzvrat stvara **svijest** kojom će svi gledati na tu stvar i određuje što ona zapravo znači. To je dio procesa **bivanja** i **postajanja**. Prošli smo kroz ovo već mnogo puta, ali želim to proći ponovno jer je iznimno važno.

Suovisno nastajanje je proces koji je dao Buda opisujući proces postajanja. On ima 12 faza ili koraka; ti su koraci suptilni na početku, a grubi na kraju. Naša šansa da utječemo na ovaj proces bolja je na početku, dok su stvari suptilne, nego na kraju, jednom kada se manifestiraju i već imaju određeni zamah.

Ulažemo toliko truda u ispravnu upotrebu i razumijevanje jezika i terminologije jer je **povratna veza** između svijesti i imena-i-oblika **najosjetljivija točka** u procesu postajanja. **Komunikacija** ovisi o jeziku; stoga možemo biti svjesni nečega samo ako imamo **opis** njegovog imena-i-oblika u svojoj ontologiji.

Što je **svijest?** Svijest ste vi koji komunicirate sa svojim osjetilima, ili vaša osjetila koja komuniciraju s vama. Za to je potreban **jezik.** Dopustite mi da vam dam primjer: upravo smo vas upoznali s pojmom **metakognicija.** Jeste li ikada imali metakogniciju? Vjerojatno niste, osim ako već ne proučavate ove stvari; osim ako već niste uključeni u studije o ontologiji i tako dalje.

Zašto? Zato što niste imali taj **pojam** u svojoj ontologiji. Bez tog pojma, niste u potrazi za njim. Dakle, čak i da vam se dogodilo — čak i da ste **iskusili** metakogniciju u svom životu — ne biste imali **ime** za nju, pa ne biste **zadržali** osjetilne podatke koji čine to iskustvo. Ono bi otišlo na smetlište nebitnih iskustava. Svi ga imamo.

Uzimamo stvari koje dolaze kroz osjetila i klasificiramo ih u različite kategorije: ne, ovo je korisno; ovo je važno; ovo je ugodno; ovo je neugodno. I skroz na kraju nalazi se **kanta za smeće** za percepcije koje jednostavno uopće nisu bitne.

Dakle, ono što se događa kada imamo iskustvo, ali **nemamo to** iskustvo u svojoj ontologiji, jest da ono ide ravno u smeće i više nikada o tome ne razmišljamo. Ne pokušavamo ga zapamtiti, ne klasificiramo ga niti pokušavamo izvući metaznanje o njemu; jednostavno ga **zaboravljamo**.

Dakle, možda ste **imali** kognicije i metakognicije — sigurno svatko jest — ali bez tih kategorija u svojoj ontologiji, nećete ih ispravno vrednovati. Metakognicija je najvrjednija vrsta iskustva koju možete imati jer vodi do proširenog bitka.

Sada dolazimo do dijela gdje govorimo o tome što smo radili cijelo ovo vrijeme. Ono što smo zapravo radili jest kreiranje konteksta: kreiranje konteksta koji vam daje **bitak genija.** To je ono što ontologija jest: ontologija je samo **kontekst** za naše iskustvo. To je **pozadina** nasuprot kojoj se prednji plan našeg iskustva interpretira na određeni način.

Baš kao što smo istaknuli u jednom od ranijih poglavlja, ako tražite crnu mačku u tamnoj sobi u ponoć, nećete je pronaći. Ali ta ista mačka u ovoj jarko osvijetljenoj sobi s bijelim podovima pokazuje se odmah. Ako imate pravi kontekst, vaša će se iskustva pokazati vrlo jasno. Ako nemate taj kontekst, ako nemate tu pozadinu, propustit ćete ih.

Dakle, svatko ima **potencijal** postati **genij.** Svatko ima sposobnost postati mnogo **inteligentniji** nego što već jest. Razlika je u **kontekstu.** Stoga, definirajmo kontekst vrlo brzo.

Kontekst je imenica koja označava **okolnosti** koje tvore **postavku** za događaj, izjavu ili ideju, i **u smislu kojih** se oni mogu u **potpunosti razumjeti** i procijeniti.

Kontekst je pozadina nasuprot kojoj **značenje** nečega postaje očito. Ako nešto stavimo u **pogrešan** kontekst, pogrešno ćemo shvatiti značenje; doći će do nesporazuma, a to kasnije vodi do patnje.

Vratimo se ponovno na Suovisno nastajanje. Prvi korak je **neznanje.** Što je to neznanje? Uzmemo činjenicu svog postojanja i stavimo je u **pogrešan kontekst.** Zbog toga **pogrešno tumačimo** ono što nam se događa samim time što smo živi, i zbog **toga** činimo toliko drugih pogrešaka koje završavaju u patnji. Ispraviti tu pogrešku znači uzeti činjenicu našeg postojanja i staviti je u ispravan **kontekst.** Koji je to kontekst? Budine **Četiri plemenite istine.**

Idemo dalje. **Značenje** ovisi o **kontekstu: pozadini,** okruženju, **okviru,** postavci ili situaciji koja okružuje događaj ili pojavu. To, naravno, uključuje i **kogniciju.**

Dakle, kada imamo kogniciju, **pozadina** ili okvir je **kontekst** koji nam daje **značenje** te kognicije. Ako kogniciju stavimo u pogrešan ili nedovoljan kontekst, vjerojatno je — zapravo, gotovo je **sigurno** — da ćemo pogrešno procijeniti njezino značenje i da nećemo moći izvući punu vrijednost te kognicije.

Dakle, umjetnost stvaranja konteksta je **način na koji** dajemo značenje svom iskustvu i kako zapravo **realiziramo** znanje koje dobivamo iz svojih kognicija.

Ono što radimo u ovom serijalu jest **stvaranje konteksta genija.** Materijal u ovom serijalu daje vam priliku da **sami stvorite** Kontekst koji ima moć dati vam Bitak autentičnog Genija, te postupke učinkovitog prakticiranja genijalnosti **kao vaše prirodno samoizražavanje.** Ovaj kontekst će vam također omogućiti pristup **uklanjanju** svega što sputava vaše prirodno samoizražavanje kao autentičnog genija.

Dakle, ovdje postoje tri stvari. Postoji kontekst, pozadina, okvir nasuprot kojeg **vi** — druga stvar — imate svoje životno iskustvo i određujete njegovo značenje. I postoji treća stvar: taj vam kontekst također daje sposobnost da **uklonite** sve što vas **sputava** u manifestiranju punih kvaliteta genija.

Kako se to događa? Zato što će vam potpuni kontekst, potpuna ontologija bivanja i postajanja, dati pozadinu da vidite gdje **„niste“** (gdje ne bivate), kako **ne** postajete ono što u potpunosti možete biti. Kako to utvrditi? Jednostavno pomoću vaše želje.

Ako želite postati genijalan glazbenik, recimo na primjer, i nađete se zaglavljeni u određenoj točki, tražit ćete ono što vas **sprječava** da se pomaknete dalje od te faze prema stanju bitka koje ste već odredili kao ono koje pripada genijalnom glazbeniku.

Slično tome u samospoznaji, ako ste zaglavljeni u određenoj točki i ne možete dalje od nje u svojoj meditaciji, recimo, tada to morate usporediti s onim što iz svoje ontologije znate da je stanje bitka samospoznate osobe.

Dakle, stvaranje konteksta je umjetnost oblikovanja vlastitog bitka. To je umjetnost postajanja. Ono što se zapravo događa u fazi imena-i-oblika u Budinom procesu suovisnog nastajanja jest **izgradnja konteksta,** izgradnja pozadine za naše iskustvo. Ako je naš kontekst vrlo uzak — ako smo, drugim riječima, sputani neznanjem — tada je naša dužnost obrazovati se o alternativnim stanjima bitka koja još nismo iskusili, te vidjeti sebe, vizualizirati sebe u tim stanjima bitka kako bismo mogli odrediti znanje, razmišljanje, postupke i posjedovanje tog stanja bitka.

Kao što smo ranije raspravljali u ovom serijalu, **to je tajna.** Baš kao što sam ranije rekao, ako je netko razumio $E = mc^2$, mogao je otići i napraviti atomsku bombu. Ako bi netko **doista** razumio Budinu definiciju postajanja kao **uma koji rezonira s uzvišenim kvalitetama,** tada bi bilo tako lako jednostavno nastaviti i postati što god želite postati.

Problem je u tome što nitko nema kontekst, nitko nema pozadinu da ispravno razumije tu izjavu.

Prevareni smo; pokradeni smo za naš pravi potencijal od strane trulog obrazovnog sustava koji je dizajniran samo da nas učini pasivnim, poslušnim robovima. Stoga morate biti sposobni proći kroz sve te pretpostavke i ispitati ih: o učenju, o tome tko ste, o čemu se radi u životu, i odbaciti one koje **vam** ne služe.

I to će biti tema u našim sljedećim knjigama. Nastavit ćemo ontološku analizu Budinog učenja započetu u prethodnom poglavlju; objavit ćemo rasprave o tome i stvarne računalno čitljive OWL ontološke datoteke na našem blogu, ergontics.com. Potičemo vas da nastavite raditi na ovoj analizi neovisno te da dijelite i raspravljate o svojim rezultatima na našoj stranici.

Bivanje u svijetu (Being in the World), naša sljedeća knjiga, predstavit će opsežan primjer ontološke analize predmeta koji se tiče i uključuje sve nas: Bivanja u svijetu. Analizirat ćemo jedinstvene kvalitete bivanja u svijetu prema ontološkim kriterijima i fenomenološkim metodama navedenim u ovoj seriji.

Drugim riječima, pratit ćemo prilično vjerno Heideggerov model njegove ontološke analize Bivanja u svijetu, ali ćemo mu mnogo toga **dodati.** Iz njega ćemo izvući **trojke** i ostale elemente koji stvaraju **ontologiju bivanja u svijetu** prema stručnom ontologu.

To će nam dati pogled na bivanje u svijetu koji je značajno poboljšan u usporedbi s pogledom prosječne osobe. Počet ćemo uviđati kako svijet utječe na nas i, zauzvrat, kako možemo preokrenuti stvari i postati gospodari vlastite sudbine umjesto da nas svijet kontrolira.

Svaki dio analize bit će popraćen detaljnim **Vodičem za učenje** s uputama za daljnje promatranje i proučavanje. Nepotrebno je reći da će za praćenje rasprave u Bivanju u svijetu biti nužno potpuno radno znanje i praktična upoznatost s metodama predstavljenim u **ovoj seriji**.

Dakle, idemo ispočetka — znam da ste to već čuli — ako niste prošli kroz sve vježbe predstavljene u ovoj knjizi, uključujući odabir bilo kojeg predmeta po vašem izboru i njegovu izradu skice, dijagrama, ručno ispisivanje naracije o uzroku i posljedici, te analizu njegovih glavnih entiteta i njihovih odnosa prema ontološkim principima, **nećete** moći razumjeti što radimo u našoj sljedećoj knjizi. Jer svaka knjiga, svako poglavlje, ide korak dalje prema krajnjem cilju.

A taj cilj je imati potpunu kontrolu nad našim bivanjem i postajanjem. Jednom kada to **imamo**, jednom kada „uzmemo svoj život **u svoje ruke**“ — ponovno postajemo **vlasnici** vlastitog života. Ponovno postajemo **vođe** svojih života. „Voditi svoj život“ znači da ste **vi vođa** svog života.